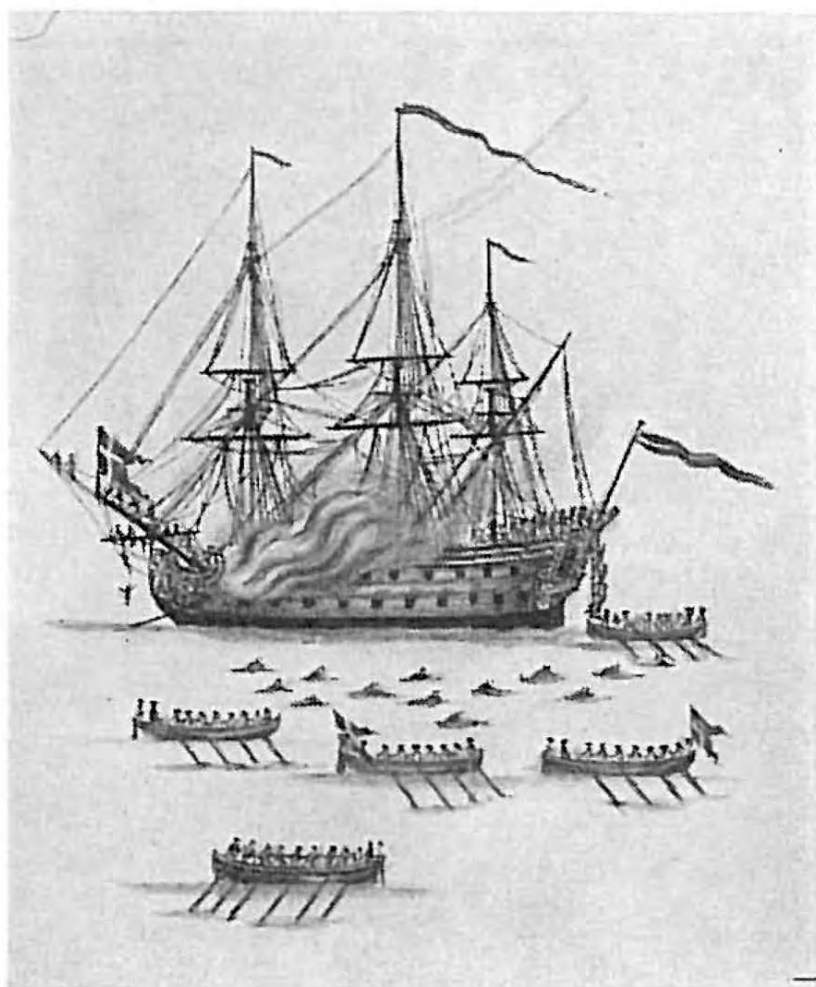


FREGATTEN FALSTER

VED MAROKKO 1753



AF
GEORG NØRREGÅRD
DR. PHIL.

MARINEHISTORISK SELSKAB

I KOMMISSION HOS
EJNAR MUNKSGAARD
1956

FREGATTEN FALSTER
VED MAROKKO 1753

Marinehistorisk Selskabs Skrifter Nr. 3.

Tidligere udkom:

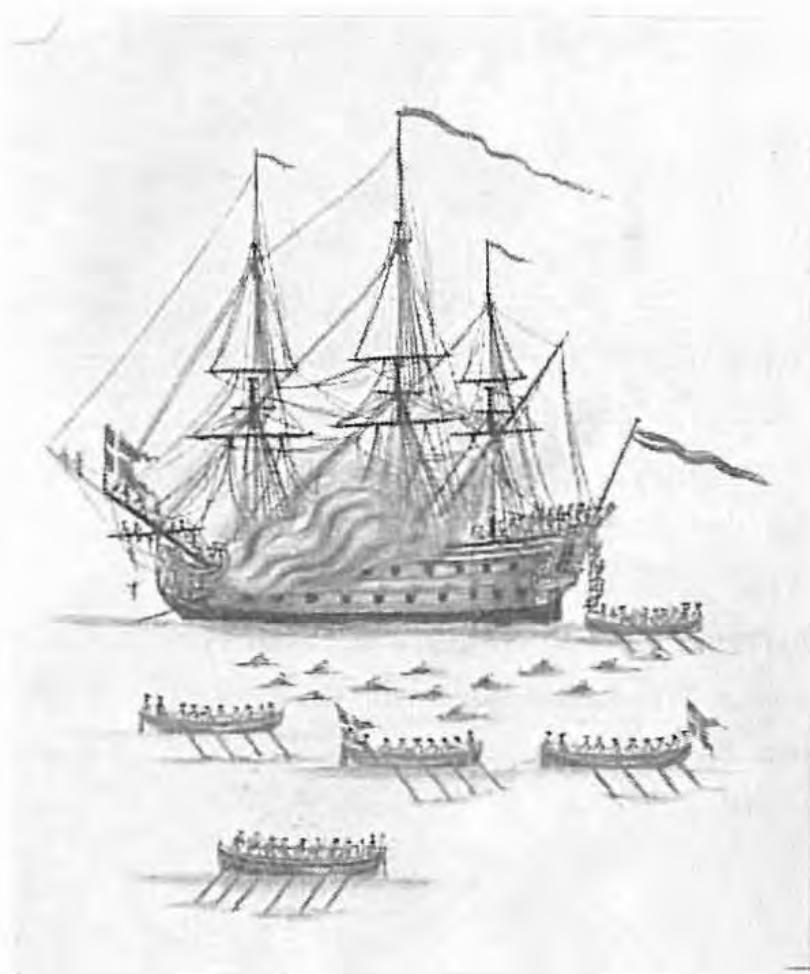
Nr. 1. Jørgen H. Barfod: Slaget i Køge Bugt den 1. Juli 1677. (1952).

Nr. 2. R. Steen Steensen: Vore Torpedobaade gennem 75 Aar. (1953).

Billedet på titelbladet viser
Fregatten FALSTER's brand ved Marokko 1753.

FREGATTEN FALSTER

VED MAROKKO 1753



AF
GEORG NØRREGÅRD
DR. PHIL.

MARINEHISTORISK SELSKAB

I KOMMISSION HOS
EJNAR MUNKSGAARD
1956

Indhold:

	Side
Forord	5
Fregatten FALSTER's brand ved Marokko 1753	7
Det forfærdelige Maroccoske Keyserdom	23
Noter	24
Noter til illustrationerne	28
Aktstykker:	
Kaptajn F. C. Kaas' breve fra Marokko 1754	29
Kaptajn F. C. Kaas' rapport fra Marokko 1756	40
Fregatten FALSTER	58

FORORD

I rækken af *Marinehistorisk Selskab's* skrifter udsendes hermed som nr. 3 en beretning om fregatten FALSTER og dens brand den 3. juni 1753 udfor Safi (Saffia) ved Marokkos vestkyst.

Beretningen er skrevet af forfatteren, dr. phil. *Georg Norregård*.

For at give et indtryk af forholdene for Danmarks handelsforbindelse med Marokko for 200 år siden er der i tilslutning til beretningen aftrykt forskellige aktstykker, ligesom der tilsidst gives nogle oplysninger om fregatten FALSTER.

R. Steen Steensen,

formand for Marinehistorisk Selskab.



Marokko.

(Udsnit af et samtidigt atlas).

Fregatten FALSTER's brand

ved Marokko 1753.

Til den danske flådes opgaver hørte i ældre tid at støtte landets oversøiske handel og beskytte dets kofardiskibe mod sørøvere og korsarer. Vore orlogsskibe blev derfor tit sendt ud på lange togter, der snart gik til Nordhavets kulde og is og snart til tropernes forunderlige og fremmedartede kyster. Togterne til de varme lande gjaldt ikke alene Vestindien og Ostindien — men også Middelhavet og hele Afrikas vestkyst fra Marokko via Guldkysten til Kap det gode Håb. Ofte gik vore orlogsskibe enkeltvis for at vise flaget eller ledsage en mindre konvoj — til andre tider udsendtes eskadrer til beskyttelse for større konvojer — eller når der var tale om opgaver, hvis løsning krævede et mere imponerende magtopbud.

Gennem en længere periode var det således nødvendigt at optræde med en vis styrke overfor barbareskerne i Nordafrika. Lige siden oldtiden var der fra Tripolis, Tunis, Algier og Marokko blevet drevel sørøveri mod kristne skibe; men i nyere tid tog denne trafik et op-sving, vel sagtens også fordi den vesteuropæiske skibsfart langs Afrikas kyster nu var i tillagende, og man har indtryk af, at de nordafrikanske fyrster nærmest levede af udbyttet fra røvertogterne. Formelt var disse fyrster ganske vist vasaller af Tyrkiet, men reelt nød de stor selvstændighed, og hvad sørøveriet angik, gjorde de nok ganske, som de selv fandt for godt.

Efterhånden som de kristne lande fik større sømagt, forekom det selvfølgelig urimeligt, at man skulle finde sig i overfald fra fyrster, hvis magt iøvrigt var forholdsvis svag. Man så sig da om efter midler til at blive dem kvit, og som det mest nærliggende greb man til at købe sig fri. Det gik for sig på den måde, at man undertegnede fredstraktater med fyrsterne, og i denne forbindelse ydede man dem betydelige presenter og siden årlige gaver og pengebeløb. Men for at lægge pres på forhandlingerne — og da især m. h. t. ydelsernes omfang — blev det ofte nødvendigt at sende orlogsskibe til de nordafrikanske kyster, og undertiden måtte man lade kanonerne tale for at opnå resultater.

Også Danmark var mellem de lande, der ønskede fred med barbareskerne, og til dette formål sendtes der ofte eskadrer til Nordafrika. Således ydede tre-fire orlogsskibe under kommando af kommandør Ulrich Adolph Danneskiold-Samsøe deres bistand, da man i 1746 for første gang undertegnede en fred med deien af Algier. Og da man i 1751 ville skaffe sig en ordning med Marokko blev der ligeledes udsendt orlogsmænd til støtte for forhandlingerne. Det var på denne ekspedition, fregatten FALSTER mødte sin sørgelige skæbne ved Marokkos kyst den 3. juni 1753.¹⁾

FALSTER havde under kommando af kaptajn Jesper Reichardt²⁾ allerede deltaget i togtet til Algier 1746, og det følgende år blev fregatten under kommando af kaptajn Johan Christopher Holst³⁾ udsendt for at overbringe den første årlige afgift til deien.

På togtet 1751 fik FALSTER som chef kaptajn Simon Hooglant, eller som navnet i de samtidige akter ofte ses stavet: Hoghland. Han er måske den danske søofficer, der har haft den mest bevægede tilværelse. Han var født 1712 som søn af en købmand i København. Som yngre havde han været i hollandsk tjeneste,

var her blevet næstkommanderende i linjeskibet NAS-SAU og ved chefens død selv øverstkommanderende. Som sådan havde han besørget en fredsslutning mellem Holland og Algier og fornyet en traktat mellem Holland og Tunis, havde derefter kæmpet med to skibe under saleisk flag (fra den marokkanske by Salée) og var vendt hjem til Danmark 1742. Ved afskeden fra Holland var han blevet belønnet med en dusør på 1600 gylden.

I årene 1746—47 førte han med særlig tilladelse koffardifregatten HECLA, der i 1746 var solgt til Det almindelige danske Handelskompagni.^{*)} De danske skibe var på den tid udsat for visitation af engelske og franske skibe, og Hooglant blev derfor udstyret med et kaperbrev,⁴⁾ ikke fordi han selv skulle optræde som kaper, men for at han kunne blive fri for visitation eller fortrædeligheder fra andre kapere. Dog måtte han gerne kapre skibe fra Tripolis, Tunis og Salée, men ikke fra Algier, som man på den tid forhandlede med. Rejsen gik iøvrigt til Cadiz, Livorno, Marseille, Cette og Malaga, og HECLA vendte hjem med en god ladning købmandsvarer.

Med samme skib, nu i agent Andreas Bjørns eje, gik Hooglant igen i oktober 1747 til Algier for at overbringe nogle presenter, som ikke var blevet færdige til fregatten FALSTER's afrejse.⁵⁾ Han førte denne gang ingen vimpel, før han havde passeret Kap Vincent. Iøvrigt kom han ud for hårdt vejr og måtte kaste 6 kanoner over bord i den spanske sø.

Det følgende år, 1748, førte han Andreas Bjørns ar-

*) HECLA, der var rigget som snau, var i 1743 sammen med to andre snauer — ÆTNA og VESUVIUS — blevet indkøbt i England for 18.000 rd. De skulle anvendes som brandere. Da faren for et russisk angreb var drevet over — takket være de store flådeudrustninger under Danneskiold-Samsøe — blev de tre snauer solgt til koffardibrug. (R.S.S.)

merede koffardiskib FREDENSBORG til samme bestemmelse for på Økonomi- og Kommercekollegiets vegne at overbringe de årlige presenter. Denne rejse forløb imidlertid ulykkeligt; skibet kom ud for voldsomme storme og strandede på »Walersundsøe« 7 mil nord for Trondhjem og blev vrag. Tre mand omkom, men resten af besætningen bjergedes under stor livsfare. Næste år, 1749, drog Hooglant påny af sted med de algierske presenter, denne gang som fører for et nyt armeret skib af samme navn og ligeledes tilhørende Andreas Bjørn.⁶⁾ Han anløb først Marokko, men gik derefter til Algier, hvor han skulle lykønske en ny dei i anledning af tronbestigelsen og aflevere de årlige presenter. På hjemvejen solgte han med Andreas Bjørns tilladelse skibet i Cadiz for 42.000 styck van achten.^{*)} 1750 blev han udnævnt til kaptajn.⁷⁾

Simon Hooglant var således vel kendt med barbareskerne, da han i januar 1751 blev udnævnt til chef for fregatten FALSTER på en ekspedition til Marokko.

Baggrunden herfor var, at en marokkansk jøde de Paz i 1749 var kommet til København med forslag om, at byens købmænd skulle sende et skib med varer til de marokkanske byer Safi (Saffia) og St. Cruz. Købmændene gjorde et forsøg, der faldt gunstigt ud, og de Paz foreslog derefter oprettelsen af et marokkansk handelskompagni og afslutningen af en handelstraktat med Marokko. Regeringen gik ind på forslaget, og det var i den forbindelse, der skulle sendes en ekspedition til Marokko.

I første omgang udrustedes de to fregatter FALSTER og DOQUEN, sidstnævnte kommanderet af kaptajnløjtnant Conrad v. Schindel.^{**)} Sammen med disse skibe

^{*)} Lig med en spansk piaster.

^{**)} DOQUEN ses også stavet DOQVEN og DOCQUEN. (R.S.S.)

udrustedes tre transportfartøjer, og det blev bestemt, at en hærstyrke på 13 officerer, 12 underofficerer, 3 tambourer og 325 soldater, alt under kommando af premierløjtnant F. C. Kaas, skulle medfølge. Hooglant blev chef for hele styrken.⁸⁾

Hensigten var, at der skulle oprettes et faktori og flere varemagasiner på Marokkos kyst, og oberstløjtnant af ingeniørerne Jean Baptiste des Carrieres de Longueville medfulgte for som gesandt til prinsregenten i Marokko, Muhammed ben Abdallah,⁹⁾ at afslutte en fredstraktat og således skabe grundlag for en dansk handel på Marokko.

Eskadren afsejlede i april 1751 og nåede i god behold den marokkanske by Safi den 5. juni. Nogle dage senere gik Longueville i land her og begyndte at forhandle om traktat og faktori.

Mens transportskibene blev liggende ved Marokko, gik Hooglant efter ordre med de to orlogsfregatter videre til Algier, hvor han skulle forsikre deien, at presenterne for fremtiden skulle blive afsendt hvert år i juni måned. Efter at have udført denne del af sin opgave fortsatte han til Tunis, hvor han sluttede en fredstraktat med den derværende dei.¹⁰⁾ Som konsul efterlod han her kommerceråd Hammeken, som han havde taget om bord i Algier.

Det var planen, at Hooglant derefter skulle have fortsat til Tripolis for også der at slutte en traktat, men i mellemtiden var der indløbet efterretning om, at det gik dårligt for Longueville i Marokko; Hooglant besluttede derfor at overlade det til Hammeken at forhandle med Tripolis, medens han selv vendte tilbage til Gibraltar med fregatterne, hvorfra han gik til Cadiz for at indtage vand og forfriskning og for at høre mere nyt fra Marokko.

Her var det virkelig gået uheldigt for de danske.

Longueville var vel fra begyndelsen blevet godt modtaget, men han vurderede situationen forkert og benyttede sig af forholdene til at slutte traktat ikke alene om oprettelse af fort og faktori, således som han var instrueret om, men også om forpagtning i 5 år af tolden i Safi og St. Cruz og om monopol på den udenlandske skibsfart på disse havne.¹¹⁾ Dette vakte selvfølgelig andre magters skinsyge, og de satte ondt for ham hos den marokkanske magthaver med det resultat, at Longueville blev arresteret tillige med sit følge på 12 personer samt 32 matroser fra transportskibene, som »de indfødte havde været så trædske at trække til lands«. Endvidere beslaglagdes de varer, der var bragt i land, samt alle papirer. Man skal dog intet ondt have fundet i akterne, og fangerne blev derefter behandlet godt.

Derpå sendte prinsregenten jøden Zumbel til København for at få sagen ordnet. Her ville man imidlertid ikke forhandle med den jødiske udsending, og i stedet beordredes Hooglant den 15. november til at træde i Longuevilles sted og søge at få fangerne fri og varerne udleveret samt en ny traktat tilvejebragt, alt dog uden officielt at optræde som udsending fra den danske konge.¹²⁾

Hooglant fik ordren allerede i januar 1752, men hensynet til vindforholdene på Safis åbne red bevirkede, at han først i april afgik hertil.¹³⁾ Han opnåede dog intet, fordi han savnede fuldmagt. I stedet henviste de marokkanske myndigheder til Zumbels sendelse. Longueville rådede derfor Hooglant til at forlade Safi, til man havde set resultatet af jødens forhandlinger, og Hooglant sejlede da atter tilbage til Cadiz for her at afvente nærmere besked hjemmefra.

Kong Frederik 5. beordrede nu kommandørkaptajn Johan Christopher Holst til at gå til Marokko for at forsøge at få freden i stand og fangerne fri. Han blev

til dette formål i modsætning til Hooglant udrustet med kongelig fuldmagt, og han udnævntes til chef for fregatten CHRISTIANSBORG med ordre til på vejen at møde FALSTER og DOQUEN og tage kommandoen over hele eskadren.¹⁴⁾ Han døde imidlertid den 11. juni på vej gennem Kanalen mellem England og Frankrig og blev begravet på øen Wight.

CHRISTIANSBORG fortsatte desuagtet sin vej til Cadiz. Zumbel var med om bord, og Hooglant mente hermed at have tilstrækkeligt grundlag til at genåbne forhandlingerne. Han sejlede derfor i slutningen af juli til Safi, men havde næsten lige så ringe held med sig som sidst,¹⁵⁾ idet han heller ikke denne gang medbragte en personlig fuldmagt.

Rigtignok opnåede han en aftale om fangernes udlevering mod en sum af 18.000 styck van achten; men da han ikke havde et sådant beløb hos sig, hjalp det ham intet, og han besluttede derfor efter 5—6 ugers forløb at sejle hjem.

Da han kom til Lissabon, erfarede han imidlertid, at der var udsendt endnu en dansk fregat, og at den lå ved Cadiz. Det var BLAA HEYREN, der var afgået fra København den 2. juli med kommandørkaptajn Adam Friderich von Lützow om bord. Forsynet med fuldmagt og penge skulle Lützow træde i stedet for Holst og tage kommandoen over CHRISTIANSBORG og hele eskadren. Ligeledes ankom de to defensionsskibe FRIDERICH & LOVISE og NEPTUNUS, det første med proviant.

Hele eskadren overvintrede nu i Cadiz, og først i april 1753 lettedes anker for påny at gå til Safi, hvortil man ankom den 12. maj.

Denne gang lykkedes de diplomatiske forhandlinger; allerede den 16. maj 1753 havde Lützow aftalerne i orden,¹⁶⁾ og søndag den 3. juni skulle fangerne bringes

om bord i de danske skibe. Til dels har det vel været den opstandelse, der herskede på skibene i den glædelige anledning, som dannede baggrund for fregatten FALSTER's ulykke.

Lige før middag var forhandlerne kommet om bord i fregatten CHRISTIANSBORG og blandt dem jøden Zumbel, og en times tid efter blev han sendt i land med det pengebeløb, som marokkanerne skulle have udbetalt. Ved 3-tiden vendte skibets chalup tilbage med de første af fangerne, og straks efter kom en tyrkisk båd med andre. En time senere kom Longueville i egen høje person ud med flere af fangerne. I den anledning saluteredes med 15 skud fra skibets 12-pundige kanoner, medens de andre skibe saluterede med hver 9 skud, og byen svarede med 21 skud. Da nu næsten alle fangerne var leveret tilbage, kom cheferne fra de danske skibe om bord i kommandoskibet, deriblandt kaptajn Hooglant fra fregatten FALSTER.¹⁷⁾ Man skulle vel fejre fangernes lykkelige befrielse.

Netop ved denne tid var det imidlertid, at man opdagede ild om bord i FALSTER.

Ved et søforhør om bord på fregatten DOQUEN blev det senere konstateret, at ilden var opslået forude i skibet i tømmermandens kammer, men da der blev slået hul herpå, stod ilden straks ud deraf, og før ret mange var alarmeret, brændte det på banjerne. En matros, der lå oppe på dækket, havde hørt skibmandens dreng^{*)} komme op ad trappen og råbe til tømmermandens dreng, at han skulle komme ned, og straks efter kom der røg ud fra tømmermandens kammer. Et andet vidne havde hørt tømmermanden sige til sin dreng: »Du får en ulykke, der er ild i harpiksen«. Et tredje havde

*) Skibmand var i et orlogsskib den matrosunderofficer, der havde med lastens stuvning, fordeling og forstøtning at gøre. Hedder nu lastmester. (R.S.S.)

hørt ham sige til drengen: »Du har gjort os en stor ulykke«, hvortil drengen svarede: »Herre Gud, så giver I mig alle skyld«.

Løjtnant Stavanger fik straks skibets ene sprøjte bragt op gennem agterlugen til øverste dæk og slangen praktiseret ned gennem forlugen, så man kunne overdænge banjerne med vand. Stavanger kommanderede ligeledes anden tømmemand til at gå ned og hugge hul på underste dæk for at lette slukningen. Også den anden sprøjte kom i brug tillige med alle spande og pøse; men branden tog hastigt til, og det var umuligt at komme til dernede.

Ilden stod straks efter op af forlugen og fængede i røstværket, så man ikke længere kunne være i læsiden. Det var forgæves, at folkene fra dækket blev ved at slå vand ned, og da flammerne efterhånden også stod op af storlugen, lænkte de fleste blot på at redde deres liv.¹⁸⁾

Hurtigt var der blevet skudt nødsignal og hejst nødflag, og ilden blev også opdaget fra de andre skibe, på BLAA HEYREN allerede ved 4-tiden, på CHRISTIANSBORG kl. 4½.

Ved alarmen gik Hooglant straks i sin chalup for at vende tilbage til sit skib. Det var omtrent klokken 5. Han kunne dog ikke komme om bord. Ilden havde nu helt taget overhånd. Flammer og tyk røg stod ud af alle luger. Folkene havde kastet brandspandene og søgte blot at redde sig. Falderebet hang fuldt af folk, mange trængtes for at komme til det, og en del var allerede sprunget over bord. De svømmende flokkede sig om chaluppen og holdt fast i den; det kunne ikke lade sig gøre at nå frem til det brændende skib uden fare for at kæntre. Hooglant beordrede ganske vist, at chaluppen skulle lægge til, men den blev straks så fuld af folk, at den måtte sætte fra igen, og flere sprang ud

efter den, da den lagde fra, så de måtte fiskes op af vandet.

Fra chaluppen blev de mange mennesker sat over i en barkasse, og Hooglant forsøgte derefter påny at ro frem til skibet; men det var stadig ikke muligt at komme til for folk, som hang langs ad siden eller stod på barkholterne og ventede på redning. Man reddede her 3 løjtnanter, deriblandt løjtnant Stavanger i bar skjorte.

Skibet stod nu i lys lue mellem dækkene, lasten brændte, ilden spruttede ud af lugerne, og en forfærdelig røg og damp gjorde det umuligt at opholde sig om bord. En af de reddede løjtnanter fastslog, at skibet på dette tidspunkt ikke mere stod til at redde. Man kunne vente, at ilden snart nåede frem til krudtkammeret, så det hele ville springe i luften. Hooglant forlangte endnu en gang at blive sat om bord, men roerne ville ikke ro chaluppen nærmere; de sagde, det var bedre at drukne end at springe i luften. Han kommanderede dem dog til at ro frem, men en af roerne sprang i sin skræk over bord fra chaluppen,¹⁹⁾ og samtidig slog ilden ud af kanonportene, så det var umuligt at komme tæt til skibet. Kvartermesteren i chaluppen blev under disse hændelser så angst, at han fik ondt og kastede op »og græd tillige«. Hooglant var således ude af stand til som god kaptajn at blive på sit skib til det sidste. Han lod da råbe til de tilbageblevne på FALSTER, at de skulle kappe ankertovet og sætte skibet på land. Det lykkedes dem at få kappet udenfor klydset og at sætte foremærsejls, klyver og fok, forestængestagsejl, delvis også storemærsejl, og mens FALSTER således gik mod land, fulgte fartøjer fra alle de danske skibe efter for at redde dem, der sprang over bord.²⁰⁾

Både CHRISTIANSBORG, DOQUEN og BLAA HEYREN havde forsøgt at sende deres sprøjter til hjælp, men ingen af dem kunne komme om bord. Flere af

skibene havde ligget i læ af FALSTER, så de var udsat for at blive antændt, og da branden tiltog, havde både CHRISTIANSBORG, BLAA HEYREN og NEPTUNUS kappet deres ankertove og var stået ad søen til, indtil faren var drevet over. De vendte først tilbage ved 7-tiden og kastede anker.

DOQUEN, der lå til luvart, var derimod blevet liggende, men havde truffet foranstaltninger til at dæmpe ilden, hvis vinden skulle slå om, som den plejede at gøre ved den tid på dagen. Mandskab var derved blevet fordelt i mærsene, alle baljer var blevet fyldt med vand, våde sejl var trukket over hytten og en del af skansen; man »sprøjtede med håndsprøjter og vædskede skibet inden- og udenbords«. Efter nogen tids forløb var man så heldig at få CHRISTIANSBORG's sprøjte om bord.

Som det nærmeste tilflugtssted havde DOQUEN snart fået en mængde af de reddede fra FALSTER om bord; til sidst var 83 mand bjerget i sikkerhed her. På BLAA HEYREN reddedes 31 mand af FALSTER's besætning.²¹⁾

Efter at FALSTER's ankertov var blevet kappet, søgte løjtnant Helmich at bevare skibets styrbarhed i det længste, idet han løsgjorde surringen af rorlinen; ligeledes skar han solteltet ned; »og i samme tid stod nåderne²²⁾ på skansen og kogte«. Efter at have overgivet roret til matros Ewald Claus Henrich, gik han frem på bakken; men takkelagen på stormasten var nu i brand, og ilden havde nået skansen; da den også tog fat på bakken, måtte løjtnanten redde sig ud på halerbommen,^{*)} hvorfra han nåede ned i en chalup. Han så derefter storraen falde ned. Klokken var da mellem 6 og 7. Siden brændte rorlinen over, rorgængerens red-

*) Halerbom = slæberbom, bom, der til ankers svinges tværs ud, og til hvilken skibets i vandet værende fartøjer fortojes, når de ikke benyttes. (R.S.S.)

dede sig ved at springe over bord, og det sidste stykke drev skibet uden styring, før det gik på grund.

Imens søgte arkelimestrene*) at få krudtet ud eller også at få det vædet med vand; men de blev hindret deri af røg og damp, og da de derefter ville bjerge deres liv, blev den ene skubbet over bord i trængselen. Begge slap dog fra det med livet i behold.

Omtrent ved den tid, skibet stødte på grund, nåede ilden frem til nogle granater, som eksploderede, »og skibet var i een flamme«. »Det var meget forfærdeligt at se til. Ilden stod det meste af et kvarter af en time i luften, og det brændte længe på landet af ild, som var sprunget derpå. Det underste af skibet brændte den hele nat«. ²³⁾

Efter granatekspllosionen gik der dog nogen tid, før ilden nåede krudtkammeret, men ved 8-tiden skete det »med et forfærdeligt lys i luften og et græsseligt knald«. Hooglant fulgte i sin chalup så nær efter skibet som muligt lige til det sidste. Efter sprængningen drejede han bort og gik klokken halvti om bord på fregatten CHRISTIANSBORG for at aflægge rapport.

Endnu før daggry næste morgen gik folkene fra CHRISTIANSBORG i gang med at finde og opfiske de tabte ankre og love. Om morgenen sendte Hooglant løjtnant Stavanger af sted for at se, om der var noget at bjerge; men folk i land skød med skarpt efter ham. Han kunne da blot vende tilbage med besked om, at der endnu stod stumper af vraget ved kysten. Kl. 11 om formiddagen kom Zumbel om bord og meddelte, at 24 mand af FALSTER's besætning havde reddet sig i

*) Arkelimester = artillerimester. Ved kgl. resolution af 24/11 1771 ændredes benævnelsen *Ober Archeliemester* til *Ober Canoneer* og *Under Archeliemester* til *Canoneer*, medens *Constabel* ændredes til *Under Canoneer*. De tidligere *Bosseskytter* kaldtes derefter *Constabler*. (R.S.S.)

land,²⁴⁾ og der havde Safis befolkning fanget dem, men de blev dog siden udleveret af sultanen af Marokko tillige med foræringer.

Fra FALSTER blev 163 mand bjerget om bord i skibene. Med de 24 i land blev det ialt 187. Især kadet Hans Schiønnebøl fra fregatten CHRISTIANSBORG udmærkede sig ved redningsarbejdet; han blev i den anledning forfremmet til sekondløjtnant. De omkomnes antal udgjorde 132, blandt hvilke var næstkommanderende på FALSTER, løjtnant B. v. Suhm, samt løjtnanterne Lillienchrone og Hirschnack, kadet Conrad Bruun og chefen for de udsendte soldater, oberstløjtnant D. A. Diethardt.



Simon Hooglant.

(Data — se siderne 10 og 22).

Såsnart traktaten med Marokko var ratificeret — det skete den 18. juni — afgik fregatten DOQUEN og defensionsskibet FRIDERICH & LOVISE med de befriede fanger og de bjergede fra FALSTER til København, hvor de to skibe ankom midt i juli. Der blev efter hjemkomsten ingen bebrejdelser rettet mod Hooglant; han fik den sædvanlige dusør på 800 rd, og hans regnskaber blev godkendte.

Hooglant må således antages at have klaret sin vanskelige post til de hjemlige myndigheders tilfredshed. De ulykker, der indtraf omkring ham, blev ikke regnet ham til last. Han tør nok siges at have været — ikke blot en af de mest eventyromspundne — men også en af de dygtigste og mest anvendte officerer, som har tjent i den danske marine. Langt op i årene vedblev man at gøre brug af hans tjeneste, især hvor der forelå fjerne og vanskelige opgaver. Han blev viceadmiral 1772, admiral 1782 og døde 19. december 1789.

Det forfærdelige Maroccoske Keyserdom.

En samtidig geografisk beskrivelse af Marokko.

Det i henseende til sin extension forfærdelige Maroccoske Keyserdom, hvorunder hører, foruden det store Riige Marocco, det ikke mindre Konge-Rige Fez, fordum Mauritanien, og det ikke saa store Rige Tafelet, fordum Numidien kaldet, saa og det endnu mindre Rige Suz, samt dend store Provins Dara (som alt reignes for 250 mile i lengden fra Norden til Synden, og 140 mile i Breeden fra Østen til Westen), hvis Søe-Custer strekke sig, udi dend Atlantiske Søe, fra Darofloden af til strædet Gibraltar, og Continuerer videre derigennem ind udi dend Middellandske Søe, intil det Algierske; hvor det endes ved Tremesen. Kand vel ikke siges at være af Naturen begaved med saadanne Haune og Fior-der som kand kaldes gode og considerable, og hvis indløb ikke formedelst Barrer og Sandbanker var inaccessible for store, men alleene brugbare for Bregantiner og lette Fregatter i det høieste.

Hvorfor og alle deres Soe-Stæder ikke er saameget fryglet af de Christne, som et eeniste af de bekiendte Rover-Næster Algier, Tunis eller Tripolis. Men imidlertid er dog under dette Herredomme begreben saavel Sale'erne som Tetuaner og Tangerier, hvilke noksom kunde forurolige og skade, ikke alleene De af Deres kongelige Mayestæts Undersaatler, hvis Vey og Cours falder igiennem Strædet, ind i Middelhaved eller der navigere, men endog dem, som ikke agte sig længere end til Portugal og Spanien, samt derom trendt beliggende stæder uden for Middelhaved.

(Diverse papirer 1751 i T.K.U.A. (Tyske Kancelli, Udenlandske Afdeling), Barbareskerne (Marokko) pk, 2).

NOTER

(T.K.U.A. = Tyske Kancelli, Udenlandske Afdeling).

1) Denne episode er tidligere omtalt i C. F. Wandel: *Danmark og Barbareskerne 1746—1845*, Kbh. 1919, og i T. A. Topsøe-Jensen & Emil Marquard: *Officerer i den dansk-norske Søetat 1660—1814 og den danske Søetat 1814—1932*, I, Kbh. 1935 (under Hooglant). Sidstnævnte skrift trænger dog på flere punkter til at korrigeres; f.eks. skal oplysningen s. 623, lin. 2 om Danneskiold-Samsøes eskadre til Algier udgå. Nærværende skrift henter for de her omtalte begivenheders vedkommende for en stor del sine oplysninger fra Laurits Klingbergs håndskrevne alfabetiske Real- og Nominal-Register over Kgl. Resolutioner. Søetaten i det Heele vedkommende 1721—78, afgivet 1784, nu i Rigsarkivet; de udførlige oplysninger heri om Hooglant stammer formentlig fra ham selv.

2) Reichardt havde allerede fra sin ungdom faret på troperne og således været styrmand på kompagniskibet HAABET GALLEY til Guinea og Vestindien 1724—25, se *Årbog for Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg* 1953, side 41—55.

3) Broder til Jacob Nicolai Holst, der bl. a. var chef for kompagniskibet GREVINDEN AF LAURWIGEN på det mærkelige togt til Madagascar 1737—39, se *Årbog for Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg* 1955, side 20—48.

4) Admiralitetets kgl. resolutioner 28/1 1746, dets kopibog 25/1 og 31/1 1746.

5) Admiralitetets og Generalkommissariatskollegiets kopibog 16/9 1747.

6) Smst. 31/7 1749.

7) Admiralitetets og Generalkommissariatskollegiets kgl. resolutioner 20/11 1750.

8) Admiralitetets og Generalkommissariatskollegiets kopibog 15/1, 12/3, 10/4 og 11/4 1751.

⁹⁾ Om denne fyrste haves på dansk Georg Høst: Den marokanske Kajser Mohamed Ben Abdallah's Historie, Kbh. 1791. Kopi af fuldmagt for Longueville og original fuldmagt for Hooglant som stedfortræder ved forhandlingerne ligger i T.K.U.A., Barbareskerne (Marokko), pk. 2: Akter og Dokumenter vedr. Sendelserne til Afslutning af Freds- og Handelstraktaten med Marokko 18/6 1753; smst. findes J. H. E. Bernstorffs ordre til Hooglant 15/11 1751 og Hooglants indberetninger fra toget med fregatten FALSTER 1751—53.

¹⁰⁾ Original Friedens- und Freundschafts-Traktat zwischen Ihr. Königl. Mayt. Friderich dem 5tem zu Dänemark-Norwegen und dem Bey zu Tunis Ali Miramatan, geschlossen auf dem kgl. Palais zu Bardo in Königreich Tunis 8/12 1751, Rigsarkivets traktatsamling.

¹¹⁾ Longuevilles indberetninger findes i T.K.U.A., Barbareskerne (Marokko), pk. 2. Kiøbenhavns Maanellig Post-Rytter, som medbringer nye Tidender for September Maaned 1753 bringer en officiel dansk beretning, der stærkt understreger, at Longueville gik videre, end han var beordret til.

¹²⁾ Akter herom i T.K.U.A., Barbareskerne (Marokko), pk. 2.

¹³⁾ FALSTER's skibsprotokoller er gået tabt, men DOQUEN's er bevaret og ifølge disse afgik skibene fra København 18/4 1751. Helsingør 24/4. Safi 9/6—13/7. St. Cruz 16/7—10/9. Algier 20/9—7/11. Tunis 14/11—27/12. Ankom til Gibraltar 12/1 1752, gik herfra 11/2 og kom til Cadiz samme dag, afgik på ny 14/4, kom 22/4 til Safi, og forlod denne havn 27/4 og kom 15/5 til Gibraltar, sejlede 20/5—21/5 til Cadiz, gik herfra 21/7 og kom 26/7 til Safi, forlod atter denne by 7/9 og kom 1/10 til Lissabon, gik herfra 7/12 og kom 11/12 til Cadiz. Efter et længere ophold lettede man anker 9/5 1753, kom til Safi 12/5. DOQUEN afgik herfra 14/6 og var i København 17/7 1753.

¹⁴⁾ Admiralitetets og Generalkommissariatets kgl. resolutioner 2/4 1752; fuldmagt 5/5 1752 i T.K.U.A., Barbareskerne (Marokko), pk. 3: Akter og Dokumenter vedr. Sendelserne til Afslutning af Freds- og Handelstraktaten med Marokko 18/6 1753, 1752—54 etc.

¹⁵⁾ To indberetninger fra Hooglant 7/9 1752, den ene til kongen, den anden til geheimeråd [Carl v. Holstein?], smst, som i note 14. Wandel hævder, at Hooglants optræden ikke var heldig.

16) Koncepter til kreditiv, fuldmagt og instruks m. v. for Lützow, smst. Lützows indberetninger 1752—53 ligger i T.K.U.A., Barbaresterne (Marokko), pk. 3. Selve originaltraktaten 18/6 1753 er på arabisk og findes i Rigsarkivets traktatsamling.

17) CHRISTIANSBORG's skibsjournal.

18) Søforhøret om bord i DOQUEN er indført i CHRISTIANSBORG's kommandoprotokol 6/6 1753.

19) Denne mand blev reddet, hvilket fremgår af søforhøret, hvor hans forklaring stemmer overens med kaptajnens.

20) Skildringen af Hooglants handlemåde følger her hans deklARATION ved søforhøret, CHRISTIANSBORG's kommandoprotokol, men bekræftes i alt væsentligt ved beedigede og overensstemmende udsagn fra andre ved søforhøret.

21) DOQUEN's og BLAA HEYREN's skibsjournaler.

22) Nåd = sammenføjning mellem to planker.

23) Citaterne fra Hooglants deklARATION ved søforhøret og fra BLAA HEYREN's skibsjournal.

24) Om Stavanger i Hooglants deklARATION ved søforhøret; iøvrigt oplysninger fra CHRISTIANSBORG's skibsjournal.

G. N.

Johan Christopher Holst — *1705. — 31/5 1751 chef for Søkadetkompagniet (Søkadetakademiet). Medens han stadig var kadetchef, blev han 1/4 1752 udkommanderet som chef for fregatten CHRISTIANSBORG på togtet til Marokko. Som allerede omtalt døde han undervejs i den Engelske Kanal 11/6 s. a. og blev begravet på øen Wight.

Adam Friderich von Lützow — *1702. — Blev 27/6 1752 beordret til at afrejse til Marokko med fregatten BLAA HEYREN for at overlage kommandørkaptajn Holsts kommando. Afgik 2/7 fra København. For på alle punkter at overlage Holsts tjeneste blev Lützow 13/7 tillige udnævnt til chef for Søkadetkompagniet.

Udsendtes i 1757 — stadig som kadetchef — til Middelhavet (Levanten) som chef for en eskadre på to orlogsskibe (ISLAND og NEPTUNUS). Døde på Malta 30/5 1758 og blev begravet her.

Det var således en mærkelig skæbne, der ramte disse to søofficerer. Skønt det vel ikke i hine tider var ualmindeligt, at che-

ferne for Søkadetkompagniet — under, men uafhængigt af denne tjeneste — blev udkommanderet på længere togter, skulle begge disse kadetchefer — som de eneste — afgå ved døden i udlandet og blive begravet her.

Da kommandørkapitajn J. C. Holst som chef for fregatten CHRISTIANSBORG i 1752 afgik fra København til Marokko, havde han ordre til for ikke undervejs at blive opholdt af stridigheder med engelske orlogsmænd om salut og ærbødighedsbeviser at passere den Engelske Kanal uden vimpel, ligesom mærssejlene ved møde med engelske orlogsskibe skulle stilles så lavt, at der ikke kunne fordres strygning.

Samme ordre fik kaptajnløjtnant C. F. de Fontenay, da han i juni s. å. blev chef for fregatten BLAA HEYREN, der skulle sejle kommandørkapitajn A. F. von Lützow til Marokko.

I hine tider fandtes der ikke faste internationale regler for udveksling af hilsen eller ærbødigheds- og høflighedsbeviser ved møde mellem orlogsskibe af forskellige nationaliteter eller ved fremmede orlogsskibes passage af fæstninger. Af former for hilsen og udveksling af ærbødigheds- og høflighedsbeviser kan anføres: salut, kipning eller nedhaling af topflag, stander eller vimpel samt strygning eller mindskning af sejl. Ved kipning forstod man dengang at sammenholde (*indpalme*) flag, stander eller vimpel således, at de ikke kunne blæse ud og vaje frit.

Mellem to eller flere lande kunne der affattes traktater om udveksling af ærbødighedsbeviser ved møde mellem deres orlogsskibe — dels i rum sø og dels i de enkelte landes farvande. Den ældste traktat mellem Danmark og Sverige desangående var Conventionen i Ulfbeck oktober 1580, der senere fornyedes adskillige gange — bl. a. ved den 14. artikel i fredsslutningen i Brömsebro august 1645.

Med England lykkedes det derimod ikke at få afsluttet nogen sådan traktat, idet de af dette land krævede æresbevisninger af krigsskibe fra andre nationer af disse blev anset for at være ydmygende. For derfor at undgå stridigheder fik danske orlogsskibe ofte forholdsordrer af lignende art som CHRISTIANSBORG i 1752 og BLAA HEYREN i 1753 — ja, det hændte endog, da orlogsskibet SLESVIG med kaptajn F. C. Kaas som chef i 1756 blev sendt til Marokko, at skibet beordredes til, at det ikke måtte gå gennem den Engelske Kanal, ligesom vimplen skulle »indtages« (være nedhalet) mellem Jyske Rev og Cap Finisterre. Ej heller måtte spanske havne anløbes, og møde med spanske orlogsskibe skulle undgås af lignende årsag.

I 1758, da kaplajn F. C. Kaas med to fregatter skulle føre en konvoj til franske havne og Middelhavet, beordredes han til at gå gennem Kanalen, føre vimpel og forsvare denne samt ikke tillade visitation af konvojen, Hjemrejsen skulle dog foregå nord om England.

R. S. S.

NOTER TIL ILLUSTRATIONERNE

Titelbladet: Illustrationen er et udsnit af *Prospectet* side 8—9 (s. d.).

Side 6: Kortet er et udsnit af et samtidigt atlas visende Marokko og de nærmeste omgivelser.

Side 8—9: Illustrationen, der viser faser af fregatten FALSTER's brand ved Marokko 1753, er en stærkt formindsket gengivelse af et ark i Frederik V's Atlas i Det Kgl. Bibliotek.

Den i *Prospectets* tekst med bogstavet C angivne fase, hvor de tre skibe nødsagedes til at gå under sejl, er ikke markeret, men må antages at være den nederst til højre viste.

I teksten i *Prospectets* venstre side er anført, at der ialt bjergedes 186 mand, medens antallet i CHRISTIANSBORG's kommandoprotokol er angivet til 187 (jfr. side 21), og her er alle de reddede anført ved navn. Med de 132 omkomne må besætnings størrelse således i h. t. kommandoprotokollen formodes at have været 319 mand (jfr. side 63).

Side 21 og 54: Clichéerne til portrætterne af Simon Hooglant og Fr. Chr. Kaas er velvilligst stillet til rådighed af Marinens Bibliotek's Kliché-Arkiv. Portrætterne viser de pågældende som ældre.

Side 56—57: Rigningstegningen af BLAA HEYREN er en stærkt formindsket gengivelse af originaltegningen i Flådens Historiske Modelsamling.

Side 61: Linietegningen af FALSTER er et formindsket udsnit af originaltegningen i Rigsarkivet.

R. S. S.

AKTSTYKKER

I det følgende er aftrykt nogle aktstykker til anskueliggørelse af den danske handels kår i Marokko i hine tider. Det er dels tre breve fra 1754 og dels en samlet rapport fra 1756.

Udskriften af brevene er foretaget af adjunkt *Jørgen H. Barfod* og af rapporten af cand. mag. *John Jørgensen*.

Kaptajn Kaas' breve fra Marokko 1754.

Barbareskstaterne måtte stadig forsynes med presenter, for at de danske skibe i fred kunne passere deres kyster, og konsul Ærboe (Arboe) fik den nylig med Marokko oprettede traktat udvidet til også at gælde Salée og Rachat. For at få udvekslet dokumenterne sendtes da i 1754 en dansk soofficer til Marokko. Det var kaptajn F. C. Kaas, der dog fik til opgave ikke alene at overlevere den ratificerede traktat, men også iøvrigt at søge at skaffe handelen så gode kår som muligt. Fra hans rejse er bevaret følgende breve, der fortæller om sendelsens forløb. Brevene er stilet til udenrigsminister Johan Hartvig Ernst Bernstorff. Akterne ligger i T.K.U.A., Barbareskerne (Marokko), Akter og Dok. vedr. Sendelserne til Afslutn. af Freds- og Handelstraktaten med Marokko 1753, pk. 2.

Høy Baarne

Herr Geheime Raad!

Jeg havde dend ære at skrive Deres Excellence fra Elsingøer under Dato 29de April, og tiener dette for underdanigst at tilmelde Deres Excellence hvad Merckværdigt, som er passeret, siiden min Bortgang fra Elsingøer, som var d. 30te April Kl. 10 formiddagen med skibene Fridericus 5tus & Lovise, og passerede Sundet om Middagen med Een S:W: Vind, dog nerest stille, holdte det da i Cattegatted gaaendes formedelst stille og Contraire Vinde hvor ey noget Remarqvabelt passerede, indtil d. 4de May om formiddagen passerede Schagen med Østlige Vinde meest stille. D. 6te Ditto Kl. 12 om Middagen saa vj Fleckerøe udj N:W: 4re Miil fra os, Vinden Østlig dog meest stille, som var

vores sidste peiling vj fick fra Norge, saasom vj da satte vores Cours paa Hoofden.

D. 10de May befandt vj os efter Lod Skud at være kommen under Texel paa 8te Miil nær, vinden Norden stif kuuling. laae saa med Contraire Vind og haart Veyr og Louverede imellem Texel og de Hoofden indtil d. 19de May Middagen vj passerede Doverens Casteel, fick da Een god Vind of O:N:O: temmelig kulte, hvormed vj passerede d. 20de om Morgenens Bevesier. D. 21de Ditto om Morgenens med stif kuuling vinden O:t:N: passerede Goustart, samme Dag om Aftenen faldt det i taage og stille havde da Leezart efter Gisning W:t:N: 4re Miil fra os, d. 22de May var det stille til imod Aftenen faldt det i sterck Regn med Variable Vinde indtil Natten d. 23de May fick Contraire Vind af W:S:W: og tiltagende kuuling, samme vind Continuerede og tiltog med Een Storm om Eftermiddagen, samme Dato saae Leezart udi Norden 4re Miil fra os, vendte saa fra Landet af, Stormen tog meere til med samme vind, som forarsagede os at ligge bj for Een Mesan og drive, samme Natt Ragte Lovise fra os, saasom Hands Skib dreev meere end vores, d. 24de May om formiddagen Continuerede endnu samme Storm og Vinden endnu som før W:S:W: indtil om Middagen Kl. 12 slet Veyret Lidet bedarede, fick da et Skib i sigte i vores Læe ongefæhr 2 Miil fra os, som laae bj for sin Mesan, efter nogle thimers forløb saae endnu samme skib blev liggendes for sin Mesan da dog Veyret tillod at føre meere Seyl, sluttede da deraf, at det maaatte være Et Skib, som var kommen til skade, hvorpaa ieg resolverede, at holde need til Ham, i Tancke det kunde være Skibet Lovise, da vj kom Skibet noget nermere, kiendte vj det at være Lovise, og havde hand Signal fra Stoertoppen at være i fahre, hvilket da hand maaskee sluttede, at ieg kunde see samme, blev det strøget, og gjorde Hand Signal at være nødt at søge Havn, tilliige med Signal at tæle med mig, hvorpaa ieg løeb ham digt agter om, og berettede hand mig da at han var løben, Een Frandsk Bregenthien ombord, som havde bragt ham i de Omstendigheder at hand var nødt at søge Havn, som Deres Excellence nermere vil see af indsluttede Copie fra Lieutenant Seyfart med forretning undertegned af skipperen, styrmændene samt tømmermand, hvorpaa ieg resolverede (siden skibet befandt sig i dend stand) at give Ham mundtlig Ordre, at med Dagningen due ann paa Landet, og da at see hvor hand forfald, om icke, kunde recke Plymouth da dend nermeste derved som var Dartmouth, og som deels Vinden Contraire, dernæst ingen paa Skibet

Lovise, viidende! i hvad Stand Deres Skib kunde være, og ieg derefter icke kunde rette mine Messures, hvad thiid eller naar Skibet Lovise, kunde komme i Stand at ieg dend til Saffy kunde være ventende, var ieg tillige forceeret, at due op med Ham, paa det ieg icke til Saffy, formedelst Hands udeblivelse skulde være underkast Een eller anden uleylighed, hvorpaa vj da begge Skibene, om Aftenen dend 25de May indkom her til Dartmouth hvor vj forefandt een Swendsk-Coufardieskib, som samme Dag var indkommen, og udi samme haarde Veyr vj havde, haver deels ved Skibets Arbeyden samt og af Styrtninger var bleven saa læck at Hand havde 6 foed Vand i Skibet, og havde været underkast, samme fahre som det frandske Skib, hvis ey hand havde saa hastig faaet havn, hvor Hand strax maatte sette hende paa Grund. Hvad Ladningen i Skibet Lovise anbetroffer, da er dend befunden saavel som i Skibet Fridericus 5tus udj samme Stand som da vj gick fra Kiøbenhavn.

Aarsagen at ieg ey underdanigst haver tilmeldt Deres Excellence strax min ankomst, haver været ! at ieg tillige havde vildet Raporteret, naaer Skibet Lovise kunde blive i Stand at gaae Seyl med mig herfra som bliver i Morgen d. 1ste Juny, saafremt Vind og Veyrligt det vil tillade, da ingen thiid skal blive spahret, for jo at giøre mit beste at see at komme til Saffy, og vil ønske og haabe at Vind og Veyrligt vil favorisere os bedre end hidindtil, da vj icke kunde truffet slettere Veyr mit i Vinteren, saasom Continuerlig i 14ten dage med Regn og blæst, saa at vj samtligen haver havt det besværligt, men desuagted vil det være Satisfaction for mig at ieg kand være persvaderet det Deres Excellence heraf vil see, at ieg udj denne Sag ey haver anderleedes kundet forholde mig saasom ieg troer at have manquered min devoir, saafremt ieg icke med Skibet Lovise havde gaaet ind. Ieg vilde ønsked vj ey havt nødig at løbe ind, mens Reysens befordring er icke dermed bleven forlænged, saasom stedse i dend thiid vj haver lagt, havt Westlige Vinde. Dette er alt hvad ieg paa nærværende thiid kand underdanigst Raportere, og vilde ønske ieg snart kunde underdanigst melde Deres Excellence min ankomst til Saffy. Der ieg med største Respect haver dend ære at kalde mig

Deres Excellence

Coufardieskibet

Høybaarne

Frid. 5tus til

Herr GeheimeRaads

Ankers udj Dartmouth

underdanigste tiener

d. 31te May 1754.

F. C. Kaas

Høy Baarne
Herr Geheime Raad
Naadige Herrel

Jeg havde dend Ære under Dato 31te May h.a. underdanigst at tilmelde Deres Excellence fra Dartmouth, hvad som til dend Dato var passeret, og tillige meldte at være klare at gaae Seyl Dagen derpaa som var d. 1ste Juny, mens Vind og Veyrligt ey tillod at gaae derfra førend d. 5te Juny om Eftermiddagen kl. 6. kom under seyl med begge Skibene Vinden N:W: temmelig kuuling, haver da gaaed og louveret med Contraire Vind til d. 9de hujus kl. 8te om Aftenen at vi passerede Leezart. D. 10de Juny vinden endnu N:W: med haard kuuling, som vedvarede til d. 13de hujus vinden N:O: med got Veyr som continuerede til d. 16de Juny fick Een Storm af Een S:W:Vind. D. 17de hujus fick Norden Vind hvormed vj om Middagen passerede høyden af Cap Finisterre, samme Nordlige Vind med stif Kuuling Continuerede, at vj med begge Skibene ankom til Ankers d. 23de Juny om Eftermiddagen Kl. 6 paa Bayen af Saffy, hvor da Monsieur Walther med een Morsk Barque ombord kom, og efter at være underretted om Alleting, og deraf fandt alleting udi ønskelig Stand, overgav ieg Mons.r Walther et brev for at straxen sende til Marok, hvorudj ieg gjorde min Ankomst for Printzen tilkiende, samt mit Ærinde ieg var sendt udj, og at ieg alleneste ervartede Printzens Ordre for at komme til Marok.

D. 27de Juny om Torsdags Morgen en erholdt svar, at Printzen ervartede min kommen med Lengsel, og tilliige ordre for Monsieur Cabanis og Gouverneuren her af Havnen at følge mig til Marok: hvorpaa ieg da og samme Dag gick i Land og tog med mig det fornødne til presenter og udgift for Reysen. Og da ieg allting havde i Stand som nødiggiordes, begav ieg mig paa Reysen d. 30te Juny til Marok i følgeskab af herr Consul Æreboe, Messieurs Walther et Cabanis. D. 3de July om Middagen ankom vj til Marok, straxen ved min ankomst, sendte printzen, at ieg ufortøved maatte komme til Ham tilliige med De med mig havende Persohner for at have min Audiance, som ieg og bekom med største Ceremonie, og overleverede ieg Ham Ratificationen samt vores Allernaadigste Konges brev hvortil han viiste sig overmaade fornøyd, hand overleverede mig selv egenhändig min Kaarde, som hand fra mig havde tagen Aaret ieg blev fangen, med dend expression til Mooreus at omendskiøndt samme ey var tilladelig og imod Deres Lof, at overlevere til Christne noget bruugelig

Gewehr, saa desuagted var hand forpligted at viise det imod mig, da ey fandtes Christne som forhen havde været fangene hos Dem, at have Retourneret anden gang, hvilket liigeleedes gav Ham forsickring, at vores intention var Reehdelig og ey i anden hendsigt end alleene at drive handelen i Hands Land, som Hand da ogsaa paa sin Siide i alle maader vilde favorisere, og havde De høye Herrer Interessentere allerede i dette Aar havt prøverne deraf, dersom Vores Skibe havde været kommen udi April Maaned, mens haaber udi nestkommende Aar at frugterne deraf vil høstes. Og sagde Printzen mig at Hand for destomeere Sickerhed haver giort Freeden imellem vores Nation og Salée, at vores Danske Flag sicker kand re et passere, da printzen tilliige obliiger sig at staae for all Dend Skade, som vores Danske Skibe ved Salléerien kunde tilføyes, hvilken freeds Tractat herr Consul Ærboe allerede underdanigst hawer bortsendt Copie til Deres Excellence og ieg med mig tager Originalen, fattes nu alleeneste Passeports, som Printzen forlanger at maatte udstæddes for Vores Allernaadigste Konge og maae vel giores paa dend maade som De Algierske, og forlanger Printzen at ham 5 stocker maatte sendes jo før jo hellere, som skibene udi Sallée kunde have til efterretning, om nogen Dansk Skib Dem i Soen skulde møde.

Monsieur Cabanis, som Printzen forhen haver været meget importeret for, er paa nærværende thiid falden, Aarsagen, hans eeneste sag var, at til sig trecke all dend fordeel som ellers Messieurs Walther & Butler tilkommer som Commissionaires, og tilliige søgt at have ober Directionen over Dem, hvilket hand saavel førend min kommen, som og medens hand med mig var til Marok arbeydede paa, mens ey tog sig i agt om alle hands propositioner til Printzen blev underretted, og Printzen ved min første Audiance befahlede til samtlige Moorer at lade mig frje ud og ind passere til ham naaer og hvad tiid paa dagen ieg selv vilde af hvilken tilladelse ieg da og benyttede mig, og gick for Printzen, og efter vel at have demonstreret ham Suitterne deraf, som her vil være for vitloftig at anføre, forsickrede Printzen mig at have giort det i een god intention, mens en selv var overbevist at Det ey kunde være til nøtte mens til skade om Monsieur Cabanis forblev med Walther & Butler, hvorpaa hand loed bemeldte Cabanis kalde til sig i min Presence og sagde ham at hand ey vilde hand maatte have noged med De Danske Affaires at bestille med expressioner som ey kunde være Monsieur Cabanis angenehm, og forsickrede Printzen mig at hand alldrig sliige proppositioner skulde giøre, saasom hand fandt at Det var billigt

at samme alleene tilkom De høye Herrer Interressentere at udnefne.

De 15.000 Piastres tilbød ieg at betale Printzen, mens propo-
nerede at gierne vilde være Een Interressente og til dend ende
indskyde 40 til 50.000 piastres, mens som mig synes samme ey
kunde være til nogen fordehl at consentere derudj og Messieurs
Walther & Butler var af samme meening med mig, afslog ieg
samme paa een maade at hand derved fandt samme billig, mens
desuagted er forbleven paa Comptoiret i Saffy og St. Crux 20.000
Ducater i Blanquillen, som Printzen haver laaent i rehde penge
og paa een foed, som kand convenere, og Messieurs Butler &
Walther nermere med denne post melder til De Herrer Direc-
teurer.

D. 6te July havde min afskeeds Audiance med De med mig
hafvende Persohner udi største Ceremonie, om Aftenen derpaa
loed Hand mig igien kalde til sig, hvor ieg var med Ham alleene
heele Natten til om Morgen, og da efter at være gandske expe-
deret efter ønske fra Printzen begav ieg mig samme Dag som
var d. 7de hujus paa Reysen til Saffy, hvor ieg ankom d. 9de
om Aftenen og overleverede til Gouverneuren af byen og havnen
Et brev som Printzen gaf mig saa og et liige lydende for St.
Crux at holde sig efter Rettelig, udi alt hvad ieg af Dem kunde
forlange.

De 2de tusinde piastres som Hands Kongl. Maytt. allernaadigst
havde udnefnt til M. Rey fandt ieg for tienligt gandske at ind-
holde, omenskiøndt hands Credit temmelig er falden og derfor
overleveeret Ham det eene tusinde, og agter at lade det andet
tusinde tilliige med 2de tusinde piastres som ieg meener at spare
af presenterne ieg med mig havde til Messieurs Walther, Butler &
Velh at overlevere.

Ved min Ankomst her til Saffy med Skibene er mig berettet
af herr Consul Ærboe, at hand haver bekommet Brev fra skipper
Lars Didrichsen dateret d. 3de May h.a., som melder at Kayseren
Muley Audula haver sendt ham med hand 2de Matrooser til
Tetuan, for der at blive ransioneret, til hvilken ende bemeldte
vores Consul haver skreven d. 2de Juny sidstleden til dend Hol-
landsk Consul til Tetuan boende i Gibraltar, (som sammes løsning
haver udi hænde) at hand vildeournere hvad Penge som kunde
behøves meere end de 2000 piastres, som S.r Jaum Bead Kiøb-
mand udj Gibraltar haver havt udj hænde, hvilket herr Consul
Ærboe nermere underdanigst ingiver Raport om til Deres Excel-
lence, og haver ieg desaarsag ey kundet avancere noget dend Sag

angaaende, saasom mann ervarter hver Dag brev fra Tetuan, og ventelig nu allerede er i Europa paa frje foed, icke destomindre haver ieg skreven til Tetuan for at faae viss underretning derom, og om ey nogen tilforladelig svar skulde erholde inden min bortreyse herfra, overleverer ieg De penge som mig af Schlave Cassen er overleveret til Consul Ærboe, som indeholder De penge, til Hand, er overbevist om Deres frihed, og da at levere Dem til Messieurs Walther, Butler & Veth imod Quitting.

Ieg meener med Guds hielp at blive klaer med skibet Fridericus Qvintus til Medio August, og som ingen ting haver at befrygte, tencker ey at opholde mig efter Skibet Lovise mens efterlader herr Lieutenant Seyfart her med Samme for først at indtage Uld og dernæst at gaae med Monsieur Walther til St. Crux for der at indtage hvad vahrer som allerede findes i Magazinet hvorfra ieg meener at Skibet Lovise kand blive klaer ultimo September at gaae til Kiøbenhavn.

Hvilket er alt ieg for nærværende thiid underdanigst ved skrivelse kand opvarte Deres Excellence med, Jeg icke paatvivler, jo er saa Grascieuxe at oversee de Feyl her udj findes saavel som om noget skulde være glemt eller icke udførlig nock demonstreret thi Roeligheden med Skrivningen her i Landet for mig paa nærværende thiid er besværlig, i det snart Een Moor snart Een anden, som maae tales med er Aarsag at man maae gaae fra og til, og Consepterus derved bliver betagen.

Vil ellers ønske at denne min hidindtil førte Conduite maatte finde Deres Excellences approbation Der ieg med all Soubmission flatterer mig af dend Ære at kalde mig

Deres Excellences
Hoy Baarne

Naadige Herres
underdanigste Tiener

Saffy
d. 15de July 1754

F. C. Kaas

Hoy Baarne
Herr Geheime Raad
Naadige Herre.

Jeg haver dend ære herved underdanigst at Raportere Deres Excellence Hoybaarne Naadige Herre, det ieg med det Eene Couffardie Skib Fridericus 5tus kaldet er løckeligen arriveret her til Anckers paa Elsingøers Reed d. 8de October om aftenen.

Min bortgang fra Saffy var d. 16de Augusti sidstleeden, hvor ieg efterloed Lieutenant Seyfart med det andet Couffardiskib, for til Saffy at indtage sin Ladning, og da med skibet bringer Kiøbmann Walther til St. Crux, som sig der Etablerer, og tencker ieg at Lieutenant Seyfart fra St. Crux haver været klaer at gaae fra Medio September for at gaae hjem med skibet til Kiøbenhavn.

Ieg haver efterladt Lieutenant Seyfart fornøden Order som og Skipperen, hvorledes De Sig haver at forholde, imeddens De Sig paa Küsten af Barbariet maatte opholde.

Jeg havde dend ære underdanigst at Raportere Deres Excellence fra Saffy under Dato 16. July om hvad som var passeret ved min Reyse til og fra Marok, som ieg haaber Deres Excellence er indloben, og som intet noget at befrygte for Vores Nation eller Handel med Dend Küste, mens allting i største Sickerhed for De Høye Herrer Interressenteres Negotie haver ieg ey vildet opholde mig efter det andet Skib, da det alleene var thiidsspilde at oppebie Dend, og uden disse til mange unyttige omkostninger, som nu spahres.

Det vil ventelig være Deres Excellence bekiendt, Printzens giordte præntion, som er! All tilbehor til Et Orlogskib, og Printzen foregiver at samme af Ham er bleven forlanged hos herr Commandeur de Lützow ved De 24 Mands udlevering, som fra Fregatten Falster blev berget i Land, og til dend thiid Ham accordered, Og som mig var bekiendt at sligt alldrig hos Herr Commandeur de Lützow var bleven forlanged, Langt mindre accorderet, mens icke destomindre haver Printzen leved udj det faste Haab at Han det altsammen med disse Skibe var bleven medsendt, Som sees deraf da ieg var kommen til Marok, sendte Printzen mig Bud og loed mig spørge om ieg ogsaa rigtig havde med mig bragt Canoner, Master, Stenger, og Tackelagie etc. alt hvad som henhører til Et Orlogskib, ved hvilken fremmed Spørsmaal ieg blev heel Confus, spurde derpaa Consulen om Hand kunde give mig nogen oplysning, hvad Printzens giorde Spørsmaal vilde siige: hvorpaa Consulen svarede! At det var Een præntion Printzen havde giort forleeden Aar ved Monsieur Rée, da Consulen var med bemeldte Rée til Marok: Ligeledes forgiver Consulen da Hand udj sidst afvigte Martz Maaned var til Marok for at imodtage Freeds Tractaten giort med Salée, haver Printzen adspurd Ham, om Hand ingen efterretning havde, naaer Ham all dend Krigs Armature, sampt Master, Anckere og Tackelagie etc. blev hidsendt, hvor Consulen haver svared at det var Ham ubekiendt, mens vilde skrive derom til Dannemark: hvorpaa ieg

ey turde svare Printzen (ved Hands Sendebud) at ieg det ey havde med mig, førend ieg selv kom for Ham, loed derfor svare, naaer ieg havde dend Ære at have Audience vilde Printzen see hvad ieg bragte med mig, og var persvaderet Printzen vilde blive Satisfait: Og gick derpaa straxen op i Audience for ey ervarte meere deslige Sendebud, og da ieg var med Ham alleene, talte ieg til Ham derom, og sagde Ham, at ieg var heel forundred over slig uformodentlig sendebud, og spurte ieg af hvem da mig sligt var gandske ubekiendt: svarede Hand mig ved Kiøbmann Rée, hvorpaa ieg forsickrede Ham at Monsieur Rée forleeden Aar aldrig haver talt til Herr Commandeur de Lützow derom, og var Monsieur Rée alt for vel persvaderet at sligt alldrig af herr Commandeur de Lützow var bleven accorderet og derfor ey heller talt derom, og til desto større beviis derpaa vil forskaaffe Monsieur Rées egen Haand hvor Hand tilmelder Herr Commandeur de Lützow Printzens forlangende, og hvilket alt-sammen her findes, med mig udj Skibene: og haver ieg endelig bragt det saa vit og efter at have passeeret mange fortredelige thiimer, at Printzen haver imodtaget mine Raisons omendskiøndt noget ubehagelig for Ham, og bliver da dend præntention død og ey meere af Printzen forlanges, saasom Printzen overbeviises at det ey er giørligt hvilket Hand selv tilsidst declarerede, og trøster Hand sig nu ved at Hands Krydsere til Salée skall bringe Skibe op, da De haver Ordre at opbringe af alle Nationers Skibe De Danske undtagen, og meener Hand derved at kunde erholde alle De fornødne ting, som kunde henhøre til Et orlog Skib.

Dend franske Kiøbmann Jean Cabanis er ogsaa eengang for alle afgjort at Hand sig ey meere med Vores Handel paa Barbariet befatter, da Printzen liigeledes er bleven overbeviist at det ey Convenerede. Hvad ellers for fordeeler, som De Høye Herrer Interressentere haver bekommet, haaber ieg vil være til Satisfaction, og allerhelst da der ingen tvivl, at jo samme vil holdes uryggelig, da maaden ieg haver faaet Det paa er behageligere, end om ieg selv havde det forlanged, saasom Printzen tilbød mig at ieg af Ham skulde forlange, hvad ieg ønskede at have og som kunde være til fordeel for Vores Handel. Hvorpaa ieg svarede, at ieg ey vilde begiere, raison dersom ieg begiærede nogen fordeel, og det igien af De fremmede Kiøbmænn skulde vorde kuldkaasted, var det meere til fordeel om mann alldrig havde havt nogen Avantage frem for De andre, og liigeledes større tab, saasom naaer mann eengang havde indrette(t) sin Negotie i Lande at have dend paa Een god foed Og da tvertimod under-

kasted forandringer hvilket ey var behagelig: Mens vilde være meget fornøiede, og forsickrede Ham at De Høye Herrer Interessentere vist ventede sig nogen fordeel udj Negotien frem for De fremmede Kiøbmænn, da samme kunde encouragere Den igien at poussere Negotien paa Hands Lande, og vilde være annehmere dersom Hands Printzelig Høyhed udvælge hvorudj det skulde bestaae, da ieg var persvaderet naaer Hand Selv (uden det af Ham blev forlanged) gav vores Handel nogen fordeele at der ingen vilde komme at understaae Sig at giøre del til intet naaer det først var afgjort, hvilket Hand aprobeerede meget og gav da nogle fordeeler, med forsickring at ingen enten med Penge eller ord skulde kuldkastrer det; Deres Excellence vil nermere faae underretning hvorudj fordeelene bestaaer, af De Herrer Directeurer.

Printzen haver ingen Brev skreven med mig, foregivende, at Hand syntes at det var at giøre mig uret, da Hand derved viiste ingen fortroelighed at have til mig, mens derimod til bevis paa Hands fortroelighed imod mig, forloed Hand sig paa hvad ieg allerunderdanigst Raporterede om Ham, og maae ieg tilstaae Hand viiser sig meget importeret at favoricere vores Handel, og Freedens vedliigeholdelse.

Dend Original freedes Tractat giort med Salée haver ieg ombord og ervarter alleneste Deres Excellences høye Ordre til hvem ieg Dend overleverer: Liigeledes haver med mig tilbage Bestalling udsteddeth paa Monsieur Rée som Consul, samt og Consul Æreboes Raport siiden det ey kunde Convenere at Monsieur Rée blev Consul, saasom Hand er udj mis Credit og stoer Giæld hos Printzen.

Ved min hiem Reyse fra Saffy er ey noget Remarqvabelt passeret undtagen det ieg formedelst langvahrig Contraire og stercke vinde udj Canalen var nødiged at søge Portsmouth for at kunde holde det ieg havde avanceret, hvor ieg laae udj 3de Dage Qvaranthin førend ieg kom Sejl igien, d. 22de September gick der ind om Aftenen og d. 26de Morgen gick Sejl igien.

Jeg befrygter denne min underdanigste Raport ey er saa tydelig som dend burde, og kunde vel været meere vitløftig, ved at indgive Dag Journal om alt hvad som kunde været passeret, mens maaske blive altfor vitløftig om alt blev anført hvad som er passeret meedens ieg mig til Saffy og Marok haver opholdet og eendeel deraf være af liiden eller ingen betydelighed, derfor alleeniste her anført hvad ieg syntes der kunde være af meest

betydenhed, haver derfor ey understaaet mig at være meere villoftig, med mindre Deres Excellence Naadigst befahler det.

Jeg er underdanigst beedende at maatte erholde ordre hvorleedes ieg mig skal forholde med Qvaranthinen til Kiøbenhavn, Hvad sig Siugdøm angaaer udj Barbariet da haver mann ey fornummen til nogen Smitsom Siuge paa 4de Aar, og ere vj Gud skee Lov alle friske ombord.

Jeg beeder underdanigst at Deres Excellence vil pardonere De feyl, som her findes udj, hvilket desloverre for mig, viiser min slette Stiil, mens flatteren mig af, at Deres Excellence er saa Naadig og overseer feylene, og alleene anseer indholden, som ieg ønskede maatte finde aprobatation hos Deres Excellence, da ieg igien kunde være forsickred at Deres Excellence var mig saa Naadig, at Det blev forestillet Hands Kongl. Mayst. til min fordel i fremthiiden. Da ieg med største Soubmission haver dend Ære at kalde mig Deres Excellence

Høy Baarne

Herr Geheime Raad

Couffardi Skihet

Min Naadige Herres

Fridericus 5tus

underdanigste Tiener

til Anchers paa Elsingøers Reed

F. C. Kaas

d. 9de October 1754

Disse breve giver et indblik i, hvorledes arbejdsforholdene var for danskerne i barbareskstaterne. Man måtte ikke alene forhandle med marokkanerne, men samtidig være på vagt overfor de europæere, der mere eller mindre løst var tilknyttet handelen. Et nøjere kendskab hertil får man af kaptajn F. C. Kaas' rapport om sit følgende besøg i Marokko. Denne sendelse foregik i 1756, da man i et par år havde set, hvorledes den afsluttede traktat virkede i praksis. Imidlertid taler rapporten, der er stilet til Tyske Kancelli (der indtil 1770 behandlede de udenrigske anliggender) og opstillet som en art dagbog, bedst for sig selv, og alt i alt skulle disse breve og denne rapport give et pålideligt indtryk af, i hvilket omfang danske søofficerer spillede en rolle for handelen i middelhavsområdet. (T.K.U.A., Barbareskerne (Marokko). Akter og Dok. vedr. Sendelserne til Afslutn. af Freds- og Handelstraktaten med Marokko 1753, pk. 3).

Kaptajn Kaas' rapport af 1756.

*Allerunderdanigst Rapport
over dend mig
Allernaadigst anbetroede Expedition
med
hands Kongelige Mayestæts
Orlog Skib Schleswig
udi
Aarit 1756.*

Juny d. 5te . . .

Ankom ieg til anckers udj Gibraltar, udj Tanneke at forefinde Brever fra Consul Ærboe og De Danske Kiøbmænn til Salée og Saffy, om Tilstanden udj Barbariet, mens som ingen Brever for mig var der indløben; Tilskrev ieg under dato 6te Juny Consul Ærboe og Kiøbmann Vetts, som ieg vidste opholdt sig til Salée, for at giøre Dennem bekiendt, det ieg her til Gibraltar var ankommen, og efter Printzens begiering var allernaadigst Beordred at gaa til Salée og Saffy: som og at ieg tenckte d. 11te Juny at seylgaae her fra Gibraltar for der fra først at gaae til Salée og siiden derfra igien til Saffy: liigeledes gav Dennem tilkiende det Signal ieg vilde giøre naaer ieg paa Bayen af Salée ankom; sampt at Consul Ærboe som og Kiøbmann Vetts maatte holde sig klare for straxen ved min ankomst at komme ombord for med mig at gaae til Saffy.

Aarsagen at ieg opholdte mig saalenge til Gibraltar, var! Deels, da ieg kunde have lagt mange Dage til anckers paa Salée Bay, førend noget Mohrsk fahrtøy havde turde komme ud til mig, saafremt De og om min kommen havde under retted, formedelst De med Engeland ingen freed havde og altsaa letteligen kunde giort sig de Tanker at ieg var et Engelsk eller anden Nations Orlog skib: Deels, havde ieg erholdt efterretning her udj Gibraltar at der laae paa Bayen af Salée et Saléisk røver skib paa 24 Canoner, som laae klaer at gaae til Søes, med samme havde det liigeleedes letteligen kunde arriveret, at Mohrene ved at ansee mig, som et fientlig skib, af frygt havde kunde sadt Deres skib paa land, hvilket man haver Exempler at være passee-ret, og vilde om samme havde arriveret, ieg icke hos Printzen været vel anseet, ja havde været underkasted mange Difficultåter, og var det Aarsagen, hvorfor ieg mig opholdt til Gibraltar, indtil ieg kunde giøre mig Tanker, at mine Brever til Consul Ærboe og

Kiøbmann Vetts vare indløbne, som kunde være dend 11te eller 12te Juny.

Meedens ieg mig til Gibraltar opholdte blev beviist, saavel af Gouverneuren GeneralLieutenant Vouks, som og samtlige udj Byen med all høflighed og tilbude all hvad assistance ieg kunde have nodig: Gouverneuren sagde mig, at der var Et Engelsk Fregatte gaaed fra London, for at gaae til Saffy at slutte freed med Printzen, og til dend ende havde med sig 18000 Livres Sterlings, deals for freedens slutning, som og til Ransonnering for De Engelske Schlaver, som vare 18 Persohner udj Tallet:

Ratificationen over Dend med Bachaen og Regieringen af Tripolj sluttet freed, som mig allernaadigst var anbetroed til Tider og best befordring til dend Residerende Consul Smith sammesteds; overlevered ieg til Dend herværende Consul Linch, som forsikrede mig inden kort tiid skulde blive Consul Smith tilsendt, da hand vidste een god leylighed.

Meedens ieg laae til ankers her udj Gibraltar, var der ingen Engelske eller andre fremmede Nations orlog-skibe paa Bayen. Der passeerede os dend 7de Juny, 2de Hollandsk-Fregatter under Commandoe af Schouthbynacht Baron Wasnar kommen fra Rotterdam og gik til dend Middelske Søe havde 11ve Couffardie-skibe under sin Convoy:

dend 12te Juny.

Gick ieg seyl fra Gibraltar.

dend 14de Juny.

Ankom til Salée om Middagen, da ieg kom Byen af Salée i sigte, gjorde ieg mig bekiendt ved det givne Signal, som var ! Et Dansk Kongeflag fra storetoppen under 3de Canon skud, hvorpaa strax Kiøbmann Vetts kom ombord udj een Mohrsk Barque, hand berettede mig at Consul Ærboe var til Saffy, og have været udj Maroko, for at Rencontrere sig med Printzen Sidy Mohamet og med samme at slutte freeden med Byen Tetuan og Tanger, hand overleverede mig et Brev fra Consul Ærboe af følgende Indholt.

*Copie af et Brev som Consul Ærboe tilskrev mig
under Datum: Saffy dend 7de Juny.*

Da ieg have erfahret med megen fornøyelse af hands Excellence herr Geheim Raad Baron af Bernstorffs skrivelse, det Deres velbaarenhed er paa veyen her til, hvilket ieg icke har ermangled

hands Printzelige Høyhed at tilmelde, som erfahred af indsluttede Copie skrivelse fra Jøden Zuzaglo skrevet paa Printzens ordre, siiden er ieg kommen i nærmere erfahring af Deres velbaarenheds gunstige skrivelse at De er sindet at gaae først til Salée; finder derfor nødigt allerydmygst at melde, det Salée reed, icke er god at indløbe, især for Dend der ey tilforn der har været, som det kunde hende sig at mann frae skibet uden for Reveret, uden at kunde sende een Lodz ombord, thi Barren er underthiiden saa slem, at ingen fahrtøys kand gaae ud, og naaer De end og kom løckelig og vel til Ankers, needen for Rabats Citadelle, hvor Anker Pladsen er, var det uvidst om De icke blive obligered at ligge i een Maaned eller lengere inden De kunde komme i land, uden at melde om dend lange Reyse, som er 60ve Miil fra Salée til Maroko i Sommerens heedeste, som alt i mine Tanker vilde for Aarsag u-leylighed og besværlighed, har derfor icke villet efterlade dette at berette, at Deres velbaarnhed gjorde best at De kom først til Saffy, skulde De siiden finde for got at gaae til Salée, da findes her Mohrer der kand tiene til Lodzer didhen.

Saae maae ieg og hermed communicere det ieg i følge af *Hands Kongelige Mayestæts* allernaadigste Befahling har sluttet freeden med Printzen Sidy Mohamet dend 24de May sidst afviget i Maroko, betreffende Tetuan, Tanger, La Rache og Mamora, bemeldte freed blev sluttet i dend Tiid, da eendeel af Gouvernementet fra bemeldte stædder vare nærværende for at overgive sig under høybemeldte Printzes Gouvernement, saa ieg har nu freed med høybemeldte Printz, over hands gandske Dominium, efter at have fuldendt samme i Maroko, begav ieg mig paa Reysen til Saffy, for med første afgaaende Skibsleylighed at bortsende bemeldte freeds Tractat til Dannemark, mens da ieg bekom Deres Welbaarnheds Skrivelse, Resolverede ieg at lade Dend her forblive indtil Deres ankomst, saa at Dend med Dem sicker kunde Transporteres. Her af seer Deres Welbaarnhed, at vores affaires her i landet er paa een god foed, foruden dette, kand ieg have dend fornøyelse at berette, det vores Nation er saa vel i Printzens Credit, at ieg ønsker mig alleeneste at være i vores allernaadigste Konges Credit, saa vel, da var ieg forsickred om min løckes befordrelse, ieg kand icke, for vidtløftighed anføre beviiser paa Printzens gode intention imod os, mens er forsikred at Deres Welbaarnhed skal blive derom fuldkommen overbeviist ved sin Gud givne løckelige ankomst.

Dend Hollandske Ambassadeur har fuldendt sine affaires med Printzen, uden at hand haft har avanceret meget derved, hvilked

Printzen selv haver sagt mig, aarsagen der til var, at hand ey var fornøyet med Dend Persohn der var sendt som Ambassadeur, nemtlig Monsieur Desmetrie fra Tetuan, som ieg veed Deres Welbaarnhed kiender, hvis der ellers er passeered ved bemeldte Ambassade, skal ieg have dend ære at berette muntlig.

Dend 2den hujus arrivered her et Engelsk krigsskiib af 24ve Canoner, som medbragte Printzens Ambassadeur Sidy Benjacor tilbage fra London. Capitainen paa bemeldte krigsskiib har ordre at slutte freeden med Printzens item at Ransonnering De Engelske schlaver.

Printzen er sindet at gaae i Compagnie efter Ramedanen, som endes sidst i indeværende Maaned efter forlydende vil gaae med sin Armée til Ceuta for at ataquere bemeldte stæd, hvilket dog alleene er et paaskud for at fuldføre andre dessins item for at obligere hands soldater at marchere uden betaling. Printzen Sidy Muley a Driis er gaaet med 200de mand til Arzilla for samme at indtage, sampt at medbringe Muley Musttadii, thiiden vil lære om hand reüisserer, det er alt det nyt vi her har.

I dette moment indløb mig atter et brev fra Printzen selv, hvor udj hand begierer, det ieg ufortøvet maae forføye mig til Salée, for der at imodtage Deres Welbaarnhed, hvorfor ieg gjør mig færdig at Retournere til Salée, imidlerthiid har ey vildet ermangle at Communicere Deres Welbaarnhed hvis sig her passeerer, indstiller til Deres godt befindende, om Dem behager at efterfølge Printzens begiering.

Saffy d. 7de Juny 1756.

Titul
A. Ærboe.

.. Herved følger Copie af et Brev som Consulen sendte mig og var indsluttede udj hands ovenstaaende skrivelse.

Copie af et Brev skreven til Consul Ærboe fra Joden de Paz ved Ordre af Printzen.

Son Altesse Imperiale mon Maitre que Dieu Conserve ayant reçue Vòtre lettre en Arabe par le presante Courier, en fût fort charmé d'apprendre que Monsieur de Kaas arriveroit bientôt sur un Vaisseau du Roy de 50 pieces de Canon en consequence que le dite Vaisseau pouroit arriver à tout moment, Son Altesse Imperiale vous ordonne de Retourner à Vòtre Residence à Salée au plutòt possible et meme le meme jour que vous recevoir cette

lettre ici, si faire ce peut, car Son Altesse Imperiale veut que Nôtre premiere entrevûe avec Monsieur de Kaas ce serait à Salée et point aillieure, puisque la Ville de Salée etant de tout tems la plus considerée de Ses Ports.

Il veut que les deux villes sayent toujours plus Estimé que ni Saffy ni St. Croix, en meme tems il a ordonné aux deux villes et leurs Gouverneurs de rendre Monsieur de Kaas et au Pavillon de Sa Majesté, Le Roy de Dannemark, Son Premier alliée les Honneurs que Luy Sont Dûes.

Titul

Joseph Buzaglo de Paz.

Ieg forestille derpaa Cantzelie Raad Denis Lucas for Kiøbmann Velts, som dend der var allernaadigst udeseet at betrædes Consul Ærboes til Dato havde Post som Consul.

Ieg spurte Kiøbmann Velts! hvad der havde givet Printzen andledning at begiere min Komme til Barbariet.

Hvorpaa hand svarede mig! Det Consul Ærboe havde for nogen thiid skreven Printzen for at erkyndige sig, hvad aarsagen kunde være at hand begieret min Komme til Barbariet; hvorpaa Printzen haver svaret ved skrivelse til Consul Ærboe at hand udj ingen anden henseende havde begieret det ieg maatte komme til ham, end alleeniste for at see om mueligt, at hand kunde ved mig anholde Det fornødne til hands Corsairers Equipering.

Dernest havde nogle forebragt Printzen, det Kiøbmændene Walther, Butler og Velts fortærede Compagniets penge, som Dem var anbetroed, og dets aarsag Printzen ønskede min kommen for at kunde eftersee Deres Reigninger samt Comptoir-Bøgerne.

Udj øvrigt forsickrede mig at allting var roelig, og Dend Danske Nation elsket og æred af Printzen og De om sig havende persohner at ingen leylighed eller tanke haver kundet gived til nogen mistanke siiden min seeneste bortreyse udj aaret 1754.

Ieg kunde da ingen synderlig efterretning bekomme af Kiøbmann Velts angaaende det Africaniske Compagniets affaires, med mindre ieg havde kunde gaaed udj land. Kiøbmann Velts berettede mig, det Gouverneuren af Byen tillige med Admiralen af Printzens skiib som og de fornemste Mohrer vare alle til hest under gevehr og holt ved søe-kanten, for at imødtage mig saasom De ventede ieg skulde komme udj land. Mens, som ieg laae til ankers med skibet 1½ miil fra landet, og rehden af Salée ickun

maadelig for saa store skibe, da mann ingen oyeblik er sikre, mens maae gaae til soes saasnart Synden vind blæser, og desuden naaer mann sammesteds i land gaaer er nødiged at blive anden Dagen, ja vel underthiiden nogle Dage hendgaae inden mann igien kand komme ombord sendte derfor dend Mohrske Barque /: som Kiøbmann Vetts var kommen ombord med :/ strax i land og loed giøre min Compliment til Gouverneuren, med undskyldning det ingen kunde komme i Land, saasom ieg agtede straxen at seyle til Saffy, saasnart vinden faldt god. for at kunde rencontrere mig med Printzen.

Her laae til Salée 3de roer skibe, Printzen tilhørende hvoraf det eene var paa 28ve Canoner som var Admiral-skibet, og laae færdig at gaae til soes, de 2de andre skibe kunde føre hver 20 til 24ve Canoner, mens manquerede all tilbehør, saa De ey kunde udrustes. Disse trende skibe ere bygte til Salée af Mohrene selv. Kiøbmann Vetts, som skulde seyled med mig til Saffy, maatte ieg lade gaae i land igien her til Salée, saasom her laae et af det Africaniske Compagniets skiibe, som skulde lahde med Uld, dets aarsag hands persogn var nødig i land for desto hurtigere at kunde Expedere skibet, som var destinered til Marseille, og dernæst naaer skibet var Expedered at begive sig paa reysen til Maroko eller Saffy for viidere at kunde rencontrere sig med mig, for der tilligemed kiøbmændene Walther & Butler at aflegge reigenskab for hvad til dato betreffende Negotien af Dem er foretagen.

Ieg maatte forblive her til ankers som vind og veyrligt ey tillod mig at seyle.

d. 16de Juny . . .

om morgenen tiilig gick ieg seyl her fra og ankom

d. 17de Juny

om aftenen til ankers paa Bayen af Saffy, hvor ieg forefandt det Engelske Fregatte forend af Capitaine naufnlig Parquer, som havde tilbage dend Mohrske Ambassadeur, som af Printzen var sendt til hoffet udj London for at retfærdig giøre Printzen udj hands forte omgang imod De Engelske-kiøbmænn som vare Etablered udj hands Land. Dend Engelske Capitaine Parquer var chargeret som Plenipotentiaire fra hands hoff, for at slutte free-den med Printzen sampt at Rancionere De Engelske, hand havde endnu ey været til Maroko for at Rencontrere sig med Printzen.

Consul Ærboe med Kiøbmændene Walther og Butler kom straxen ombord til mig.

Consul Ærboe overleverede mig hosfølgende Original freedes Tractat slutted med Byerne Tetuan, Tanger, La Rache og Mamora.

Jeg spurde da Consul Ærboe tilliige med kiøbmændene hvad der havde gived Printzen andledning at begiere min kommen til Salée. Hvorpaa De svarede mig det samme, som Kiøbmann Vells til Salée havde sagt mig, som og at Printzen tilliige med De om ham værende Mohrer viiste meere venskab imod Dend Dandske end nogen anden fremmed Nation icke destomindre vare kiøbmændene fornøyed over min kommen, deels for at kunde have leylighed, at overbeviise saavel Printzen, som havde anklaged Dennem, som og at aflægge rigtighed til Directionen af Compagniet for hvad som hidintil af Dem Negotien betreffende vare undertagne.

Consul Ærboe med kiøbmændene havde Commission at bekiendtgjøre mig fra Gouverneuren udj Saffy, det hand havde erhholdet ordre af Printzen naar ieg i land kom, al dend Honeur, saavel med Canonernes lossning, sampt all mandskabet udj Byen gevehr skulde imodtage mig ved søe-kanten.

Jeg overleverede til Consul Ærboe Dend for ham allernaadigste Rapelle og præsenterede Cantzelie Raad Denis Lucas, som Dend der allernaadigst var udnevnt som Consul udj Printzens gandske Dominium, og recommanderede derpaa Consul Ærboe at overlevere til hands Successor, hvad Documenter sampt Breve med videre, som hand i hænde havde Consulen vedkommende, som og at underrette om alle ting.

Derefter forestille ham for kiøbmændene, sampt hvorleedes De havde at forholde sig imod ham.

Efter at være underrettet om tilstanden udj Barbariet afferdigede kiøbmann Butler til Maroko, at bekiendtgjøre for Printzen, det ieg efter hands giordt forlangende var allernaadigst Beordred at gaae til Saffy, for at Rencontrere mig med ham og tilliige havde et Brev fra min allernaadigste Konge at overlevere, som havde allernaadigst funden for got at Rappellere Consul Ærboe for at bruuge ham anden steds, og Cantzelie Raad Denis Lucas igien som Consul allernaadigst udnefnt, liigeleedes at tilmelde Printzen det ieg havde været udj Salée med aarsagen hvorfor ieg ey var gaae udj land, sampt det ieg ervartede Printzens suar, for at kunde begive mig paa reysen til Maroko eller hvor hand befahlede ieg mig med ham skulde Rencontrere. Og som ingen Ting var at befrygte Resolverede ieg Dagen derpaa at gaae i

land, tilliige med Cantzelie Raad og Consul Denis Lucas, for ey at give Mohren leylighed til nogen Misfornøyelse.

Consul Ærboe med Kiøbmændene gick i land igien.

dend 18de Juny.

Om morgenen tiilig kom Consul Ærboe med Kiøbmann Walther ombord og berettede mig at Kiøbmann Butler var reyst til Maroko, liigeleedes at Gouverneuren med samtlige Mohrer af Byen tilliige med alle de fremmede Christne Kiøbmænn stoede ved søe kanten, for at imodtage mig naar ieg i land kom: hvorpaa ieg gick i land tilliige med Cantzelie Raad og Consul Denis Lucas, som og Consul Ærboe og Kiøbmann Walther.

Ved min ankomst i land blev Saluteret fra Mourene med 13ten Canon skud, Gouverneuren med Mohrene af Byen under gevehr og blev af Dem geleydet ind i Byen til vores Kiøbmænds huus, hvor alle de fornemste Mohrer her hver især med megen Politesse kom at Gratulere min ankomst, som deels var aarsag, da De af Printzen var beordred, naar ieg til Saffy ankom, maatte De vel tage sig i agt at mig ingen leylighed kunde gives at klage over Dem.

Om aftenen gik Cantzelie Raad og Consul Denis Lucas med mig ombord igien, og blev samme honeur given som da ieg kom i land, ieg forblev ombord og ervartede Kiøbmann Butlers Retour fra Printzen.

d. 19de, 20de og 21de Juny.

Passeerede ey noget Remarquabelt, og gjorde mig imidlerthiid klaer til min forestaaende Reyse til Maroko.

dend 22de Juny.

Kom Kiøbmann tilbage fra Maroko, og kom strax ombord, medbragte et Brev for mig fra Printzen som af ham selv var skreven udj Arabisk: Indholden var at hand viiste at være meget fornøyet over min arrivement, som og Recommandered mig jo før jo hellere at komme til ham udj Maroko og med mig tage Consulerne Denis Lucas & Ærboe, samt at hand vilde give mig audiance førend Dend Engelsk-Capitaine Parquer:

Liigeleedes havde Kiøbmann Butler muntlig ordre fra Printzen at siige mig, det Printzen saae gierne at ieg tog eendeel Christne med mig paa det mit følge af Christne kunde svare imod Capitaine Parquers; hvorudover, allerhelst da intet var at frygte samt for at fornøye Printzen tog med paa skibet 2de søeofficerer, som var Capitainelieutenant Stawanger og hoff-junker Premier Lieute-

nant Lillienkiold. Kiøbmänn Butler meldte mig og, at Printzen havde sendt een af sine hoff betienter med brev til Gouverneuren af Byen hvorudj han befahlede; det som Dend Danske Nation var hans første allierede, præfererede hand Dend, frem for alle andre Christne Nationer hvilket hand udj alle leyheder vilde viise, som og anbefahlede Gouvernementet at være liigesindet, med Ordre at De skulde Salutere mig hvergang ieg i Land eller ombord gick med 50 Canon skud fra Muurene.

Kiøbmänn Butler gick derpaa i Land igien, ieg sagde ham det ieg i Morgen vilde gaae i Land, for Dagen derpaa at kunde reyse til Maroko.

Dend Engelske Capitaine Parquer som tillige havde faaet efterretning at komme til Maroko, gick med sin Svite i Land, ved hand ankomst i Land blev Saluteret fra Muurene med 11ve Canon-skud.

dend 23de Juny . . .

om Morgenen kom Consul Ærboe med Kiøbmanden ombord for at geleyde mig i Land, strax derefter gick ieg i Land tillige med Consul Denis Lucas og De 2de søe Officeerer, og tog med mig det fornødne til præsentterne for Printzen med Mohrene.

Ved min ankomst i Land blev Saluteret med 15ten Canon skud, og var Gouverneuren med Mohrene at tage imod mig. Gourvenneuren sagde mig indholden af det Brev hand havde erholdet fra Printzen, som Corresponderede med hvad som Kiøbmänn Butler i Gaard havde meldet mig muntlig, liigeleedes gjorde Gouverneuren undskyldning at hand ey havde gived mig Dend Salut med Canonerne, som Printzen havde befahled, saasom der avbrydes ved Muurene, at i stand sætte havde det ey været muligt og følgerlig ingen anden aarsag, hvorfor Printzens ordre ey var bleven efterlevet.

Ieg forsikrede ham derpaa at ieg var meget Satisfait over dend honeur mig var given, og icke mindre over Indholden af Brevet som Printzen havde tilskrevet ham, hvormed mig gaves nye prøver igien om Printzens gode intention, og flaterede mig af, at hands undersaatte vare liige sindede.

Ieg fick efterretning at Capitaine Parquer var i Dag morges reyst her fra for at gaae til Maroko og havde udj sin svite 24ve Christne fra hands skib, som alle reyste med ham.

Denne Dag gick her med at giøre os klare for at kunde reyse, som i Morgen.

dend 24de Juny.

Om Eftermiddagen Klocken 3 slet gav vi os paa reysen til Maroko.

dend 25de og 26de Juny.

Continuerede vores reyse og kom om aftenen 2de miil uden for Marok, hvor ieg fick efterretning at Capitaine Parquer Camperede udj nærværelse af os.

dend 27de Juny.

Printzen som var instruered at ieg sammesteds var ankommen sendte mig om Morgenens hands fornemste General med 60ve Mand af hands Cavallerie for at accompagnere ind udj Byen Maroko, hvor ieg ankom om eftermiddagen klocken 4re slet:

Printzen sendte mig tvende af hands hoff at lade gratulere til min ankomst, og tilsagde mig for at have audience som i Morgen Eftermiddag tilliige med De mig havende Persogner. Lidet derefter kom Jøde de Paz /: som er paa nærværende thiid een af Printzens fortrolige, og som hand betiener sig af imod De Christne :/ hand forsikrede mig at ieg kunde alldrig giøre Printzen større fornøyelse end at indgaa een accord, imod betaling at levere ham fra Kiøbenhavn all tilbehør, til udrustning for 2de hands Corsairer til Salée, hvilket Dend Hollandske Ambassadeur havde accordered Printzen at forskaffe imod betaling; som og Printzen til plaisir, naaer ieg fick audience at accordere ham, det ieg vilde Retournere med orlogskibet Schleswig til Salée igien, siiden Printzen inden kort agtede sig til Salée, og ønskede at see mig der:

Ieg fornam nock heraf at hand var sendt af Printzen for at høre mit svar herover, omendskiøndt hand negtede det for mig.

Svarede ham! at ieg ey kunde giøre mig tanke at Printzen vilde proponere for mig sliige ting: icke destomindre, om Printzen vilde forlange at forskaffe ham det nødige til hands Corsaires udrustning kunde ieg paa ingen maade accordere ham det, og saae ey heller at Printzen havde det nodig siiden Dend Hollandske Ambassadeur havde accordered at levere det imod betaling. Jeg gav ham tilliige De sterkeste aarsager hvorfor det ey kunde lade sig giøre, sampt hvad skade det vilde foraarsage vores Commerce i dend Middellandske-søe, da alle Dandske skibe der, vilde være Exponered at blive opbragt af andre Nations Krigs skibe, for at visitere om De ingen Contrabande indehavde for Barbarisk-küsten, Jøden de Paz som begreeb meget vel heraf at ieg paa ingen maade kunde accordere det, var meget bekymred, siiden

hand havde gjort projecten for Printzen og ey reüisserede; hand sagde mig at det var dend eeneste aarsag hvorfor Printzen havde begiered af min allernaadigste Konge at sende mig herover: hand spurde mig om ieg da ey vilde accordere Printzen at gaae tilbage til Salée, hvorpaa ieg svarede naaer Printzen spurde mig, saa skulde ieg svare ham min meening: hvorpaa hand gick misfornøyet bort.

Og passeerede ey nogen ting viidere denne Dag.

dend 28de Juny.

Om Eftermiddagen sendte Printzen mig een Svite af Mohrer for at geleyde mig til audience hvorpaa ieg tilliige med Consulerne Denis Lucas og Ærboe, samt Capitaine Lieutenant Stawanger og hoff-Junker Premier Lieutenant Lillienkiold gick op til hands Palais, hvor hand gav os audience udj hands Seraille, hvor ingen Christne tilforn er imodtagen: Da hand fik mig at see, raabte mig ved Navn at nærme mig til ham, hvorpaa ieg alleene avancerede for ham, og overleverede ham min allernaadigste Konges Brev, samt efter hands Printzelige høyheds begiering var bleven allernaadigst beordred med et af hands kongelige Mayestæts orlog skibe, at komme til Saffy, og haabede ieg Printzelige høyhed her af vilde see og tilliige anlage som et stort beviis der gaves paa min allernaadigste Konges Venskabs vedliiigholdelse: Hvorpaa hand aabnede min allernaadigste Konges Brev, som blev ham forelæst udj arabisk, og viiste sig meget fornøyet over høyste sammes Indhold, med mange forsiikringer at hand alldrig skulde lade af at viise det Venskab og Estime hand bar for Dend Dandske Nation, og ingen være i stand paa hands siide at bryde Dend freed, som er sluttet imellem min allernaadigste Konge og ham:

hand loed mig give een stoel for at sette mig ved ham; Derpaa spurde han mig, hvem er Dend nye Consul, hvorpaa ieg kaldte ham frem tilliige med Consul Ærboe, og præsenterede Consul Ærboe som Dend der Allernaadigst var Rapellered for at Employeres anden steds, og derimod Cantzelie Raad Denis Lucas igien som Consul, allernaadigst var antagen, og Recommanderede ham under Printzens Protection, paa det hand som Consul kunde blive agted og æred i hands Land, liigesom hands formann Consul Ærboe havde været. Ieg gav ham at forstaae dend sikkerhed Consul Lucas saae sig at være udj, ved at være Protected af een saa høy Printz, at hand havde med sig bragt hands kone med Famillie, hvilket Printzen var meget fornøyet over, for-

sickrede Consul Denis Lucas at hand ingen aarsag skulde have at være misfornøyet, mens hand skulde Divertere sig got udj hands Land, og at han skulde accorderes alt Det samme som Consul Ærboe havde været accordered.

Hand spurte Consul Ærboe om hand icke meedens hand havde været udj hands Land var bleven accordered alt hvad hand havde forlanged, hvorpaa Consul Ærboe svare ja:

Printzen forsickrede at have været meget fornøyet med Consul Ærboes Conduite, meedens hand havde været udj hands Land, og haabede at blive liige saa fornøyet med Consul Lucas, som hand havde havt aarsag at være med Consul Ærboe.

Printzen udspurte mig hvem De andre Persogner vare, som ieg havde med mig, som ieg da præsenterede for ham.

Printzen forlangte af mig at gaae tilbage til Salée med Consul Lucas, naaer ieg til Saffy var Expedered saa vilde hand indfinde sig samme thiid for der at see mig; hvorpaa ieg svarede at det gjorde mig ont, det ieg ey kunde accordere hands forlangende, saasom ieg havde een forseygled ordre, som ieg ey kunde aabne forend ieg var kommen paa høyden af Madera: og altsaa turde ey paatage mig anden reyse, og blev derpaa ey meere anmodet at gaae til Salée:

Hand sagde mig aarsagen hvorfor hand havde forlanged af min allernaadigste Konge, at ieg maatte sendes til ham, var alleeniste for at see Kiøbmændenes reigninger igiennem: hvorpaa ieg sagde ham at Kiøbmændene havde sagt mig det og havde viist sig meget Satisfait over min Kommen for at have leylighed, at overbeviise, at De falskelige vare blevene beskyldte, og derfor udbad mig for Printzen at naaer De bleve paa een eller anden maade herefterdags beskyldte, at hand da ey vilde laane sine øren for at troe det, saasom det var alleeniste Deres Misundere som søgte at dis-Recommandere Dem for Printzen, og desuden vilde naaer sliige Beskyldninger kom det Afrikaniske Compagnie for øren afskrecke Dem at Continuere dend handel som hand da lovede med stoere forsiikringer at De skulde blive straffed, som herefterdags understoed sig, at tale ilde om De Dandske Kiøbmænn, eller hvem af Dandske, som vare udj hands Land:

Hvorpaa ieg begyndte at tale med ham handelen angaaende, over nogle Articler som Printzen var vores Kiøbmænn for nærgaaende udj; som De til mig havde besværged sig over, og begieret at ieg maatte forestille ham: som Printzen liigeledes accorderede mig, med forsickring at det skulde blive Observered

herefterdags ey meere at skeep: som hand lovede mig udj Kiøb-mændenes overværelse;

Printzen spurte mig naaer ieg vilde reyse til Saffy:

Ieg svarede ham, det ieg ønskede jo før jo heller at kunde reyse til Saffy, saasom ieg kunde icke lunge være fra skibet, og vilde derfor beede at ieg maatte Expederes, saasnart muligt; som hand og lovede, at ieg skulde kunne reyse [hjem] dend 1ste July, hvorpaa denne audience havde ende. Consul Ærboe forlangte af mig at kunde reyse til Salée, formedelst hands Documenter med Brever som hand havde at levere fra sig til Cantzelie-Raad og Consul Denis Lucas vare til Salée og kunde icke faaes uden hand selv var tilstede; hvorpaa ieg intet kunde negte ham det, og gav ham altsaa 18ten Dage til hand igien maatte indfinde sig til Saffy.

dend 29de Juny.

Passeerede ey heller noget Remarquabelt, saasom det var Deres Prophete Mahomets fødsel Dag som Printzen Celebrerede med Mohrene, og blev ey inviteret for at see Deres fest:

dend 30te Juny.

Passeerede ey heller noget Remarquabelt undtagen Dend Engelske Capitaine Parquer havde sin første audience, mens avancerede intet noget Denne Dag hverken med freeden eller schla-vernens løsgivelse.

Dend 1ste July.

Om Aftenen Klocken 8te sendte til mig og loed mig kalde til afskeeds audience, tilligemed Consullerne Lucas og Ærboe: Hand sagde mig at ieg kunde forlange af ham, hvad ieg vilde, saa skulde det være mig accorderet. Og som ieg intet havde noget at forlange af ham Negotien betreffende, saasom det er best alldrig at Entrere med ham udj Negotie affaires, thi hand accordere intet uden hvormed hand kand see sin egen Interesse, og dend beste Commerce udj hands Land giøres uden ham, og dend sletteste Commerce giøres naaer dend skal drives ved hands hielp.

Recommanderede ham altsaa! Hvad ieg ved min første audience havde talt med ham om, som vilde være ligesaavel hands, som Det Affricaniske Compagniets Interesse, thi der maatte ey søges at dis-Encouragere vores handel, saasom der til Dato icke kunde tales endnu om nogen gevinst for Compagniet.

Ieg udbad mig 2de Brever for Consul Denis Lucas Det eene for Salée og det andet for Saffy, at Gouvernementet kunde viide, hvorleedes De havde at opføre sig imod Consulen med Familie.

sampt at være ham assisteerlig udj alt, hvor hand kunde have Deres hielp nødig, som Printzen straxen loed skrive og gav til Consulen. Hand sagde mig, at ieg intet kunde reyse førend i Morgen Aften, saasom hand vilde skrive med mig et Brev til min allernaadigste Konge, hand spurde Consul Ærboe om hand havde skreven til Dannemark for at forlange, at ham blev sendt een Mand, som forstaar at arbeyde udj Kaaber Miiner, som og een god Gärlner; hvorpaa Consul Ærboe svarede at have skreven.

Hand sagde mig, at ieg maatte see at faae ham saadanne tvende Mænd, som forstoed vel Dend Profession, saasom Hand havde een Kaaber Miine ved Salée, som Hand vilde lade forarbeyde, og det Africaniske Compagnie dermed skulde profitere. Gärtneren vil Hand skulde andlegge Ham een have paa sin Europäisk, og vilde hand vel betale Dem, som og tillade Dem at gaae tilbage til Deres fædreneland, naaer De ey havde lyst at blive længere.

Ieg svarede ham, det ieg gierne vilde see om der fandtes nogle som havde løst at gaae, mens at ieg tvivlede stoerligen at finde folk af den Metier, saasom De vare rare udj Europa, og følgelig fortiente stoere penger udj Deres fædreneland, og vilde altsaa falde Printzen meget kostbahr, ja endda at viide, om det, efter at Hand havde anvendt stoere omkostninger, vilde Reuissere.

Ieg gav ham dette svar, saasom det ey vilde Convenere at sende ham folk, som forstode haandvercker, da ieg troer mann kunde ansee Dem som schlaver, der alldrig vil komme ud af Deres hænder:

Printzen sagde mig at et Hollandsk orlogskib udj April Maaned havde været her med een Hollandsk Ambassadeur, og at Capitainen af skibet havde giort Printzen præsent af sejl og tougverk, ligeleedes Dend Engelske Capitaine Parquer loved naaer hand om bord kom at leveere fra hands skib, sejl og tougverk, hvilket Capitaine Parquer sagde mig at vilde leveere, naaer hand ombord kom; og begierte Printzen af mig, det ieg maatte give ham ogsaa noget; ieg svarede ham, at ieg vilde Resiquere meget naaer ieg gjorde det, icke desto mindre flatterede mig at min allernaadigste Konge i Regard af Printzen ey blev mig unaadig derfor: Printzen loed derpaa kalde Capitaine Lieutenant Stawanger og hoff-Junker Premier Lieutenant Lillienskiold, tillige De andre Christne ieg havde med mig, for at ønske os samptligen een løckelig reyse, med forsickring at vj kunde icke feyle løcke paa vores reyse, saasom hand med alle Mohrene bad got for os.

dend 2den July . . .

om Eftermiddagen blev mig sendt Printzens Brev til min allernaadigste Konge: og som ieg da gandske var Expedered, og efter at have præsentered med Recommandition Consul Lucas for Printzens fornemste Mohrer, begav vj os samme Aften paa reysen fra Maroko til Saffy, og gick da Consul Ærboe samme thiid til Salée.

dend 6te July . . .

ankom vj til Saffy: medens ieg mig her til Saffy opholdt var meest occupered, med at eftersee Kiøbmændenes Comptoir Bøger, samt at giøre reigningerne som til Directionen er indsendt, og haver ieg gived til Directionen Rapport om hvis som er pässeered Negotien Betreffende saa vel ved mine havde audience(s) for Printzen samt Kiøbmændenes førte Conduite og forhold udj Landet, som ieg atter underdanigst kand forsiekre, det ieg icke fandt andet end det som er upaaklageligt.

dend 19de July . . .

arriverede Consul Ærboe fra Salée igien her til Saffy. Hvoer Hand overleverede til Cantzelie Raad og Consul Denis Lucas, hvad Papiirer og Documenter hand i hænde havde Consulen vedkommende og tilliige gav ham oplysning om alt hvad hand vidste, og som kunde tiene til hands efterretning, og dend liiden



Friderich Christian Kaas.

* 1725 — Sekondlieutenant 1743
— Kaptajn 1753 — Admiral
1775 — † 1803.

efterretning, som ieg kunde give ham saa meget mig var bekiendt om Mohrenes og Landets Beskaffenhed, samt at søge vendskab med De fremmede Christne, haver ieg icke ermanglet at bekiendtgjøre ham.

Printzen sendte mig een Mohr, for at imodtage af seyl og tougverk, som ieg havde været obligered at love Ham. Ieg gav ham da, et gammeldt brugt seyl og noget tougverk, som var dog af ringe værdje.

dend 20de July.

Kom Dend Engelske Capitaine Parquer her til Saffy fra Marok misfornøyet, saasom hand intet havde udretted; Da freeden, som hand havde sluttet og underskreven af een af Printzens Mohrer, og gav Printzen ham tilkiende, at hand paa ingen anden maade vilde tractere med ham, og ey heller andtage ham meere til audience, saasom hand ey vilde erkiende ham for Ambassadeur: icke destomindre skulde Dend freed som var sluttet vedvahre 8te Maaneder, mens saasom fra hoffet udj London inden dend thiid forløb ey een anden Ambassadeur blev ham tilsendt, som hand kunde Tråitere med, skulde freeden igien krenkes og deraf blive een blodig krig: og vil der prætenderes, at Capitaine Parquer, haver været obligered at accordere for schlavernes løsgivning at der imod Deres udlevering, skulde leveres Printzen krigs amunition til hands Corsairer.

dend 25de July.

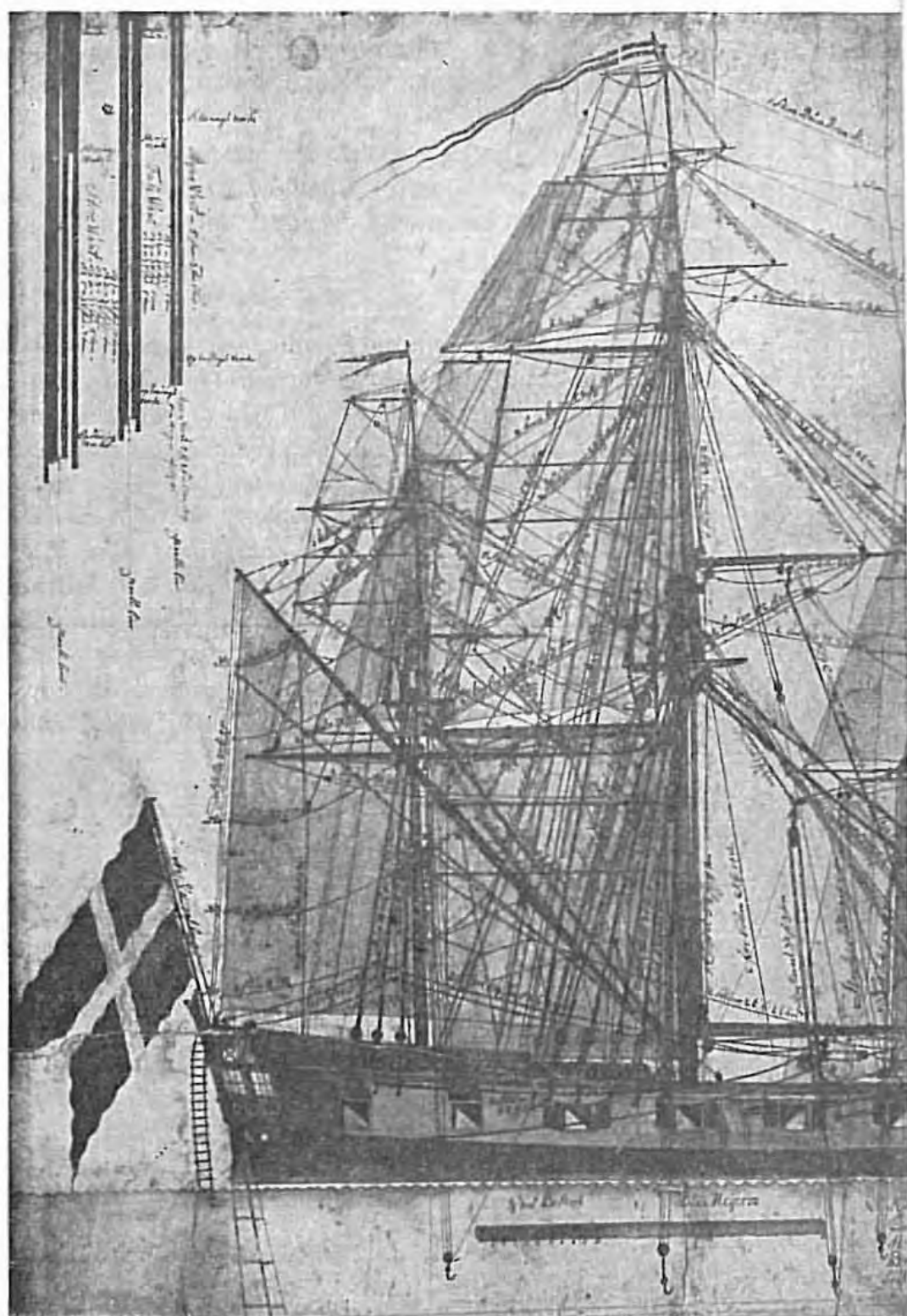
Var gandske Expedered med Consulen og Kiøbmændene, hvorpaa Consul Ærboe tillige med mig gick ombord for at seyled, mens maatte blive denne Dag liggende formedelst Contraire vinde.

dend 26de July . . .

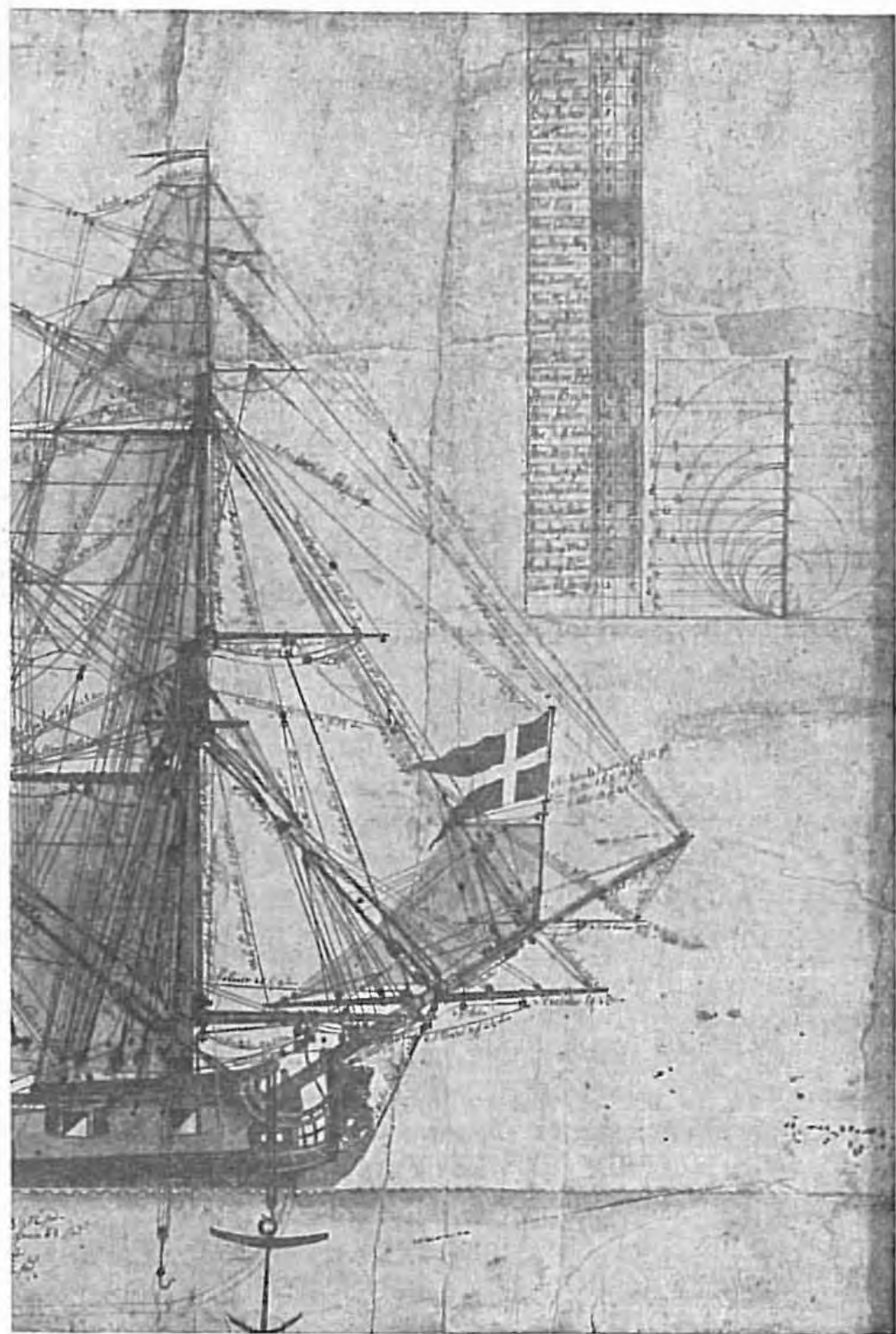
om Aftenen gick under seyl fra Saffy, for at begive mig paa Retouren her til Kiøbenhavn, hvor ieg ankom i Dag dend 28de augusty, og er paa min hiemreyse her til, intet noget Remarquabelt passeered.

Orlog skibet Schleswig d. 28de Augusty 1756.

F. C. Kaas.



Rigningstegning af fregatten BLAA HEYREN, 18 stk. 4-pundige
 holm) 12-3-1734, sosat 29-7-1734. — For overskuelighedens skyld
 satte side (forefter) vises



moner. Længde over stævnene 86 fod. Sat på stabelen (Gammel-
viser tegningen kun halvdelen af ræer og råsejl. På den mod-
erne i nedfiredt stilling.

Fregatten FALSTER

Af kommandørkaptajn *R. Steen Steensen.*

Som indledning til de efterfølgende oplysninger om fregatten FALSTER skal der gives en kort oversigt over datidens større sejlkrigsskibstyper og deres benævnelser.

Omkring år 1630 ændredes i Danmark krigsskibenes tidligere mere vilkårlige og tilfældige benævnelser. Skibe med tre master og to fulde batterier kaldtes nu *orlogsskibe*, medens tremastede skibe med kun eet fuldt batteri benævntes *fregatter*.

Disse benævnelser holdt sig i hovedsagen gennem hele sejlskibsperioden, idet det dog i denne periodes sidste del — d. v. s. i 1800-årene — var underforstået, at de fulde batterier tillige skulle være lukkede (overdækkede), og at der oven på det øverste lukkede batteridæk skulle være et åbent eller delvis lukket lettere batteri, der som regel ikke strakte sig over hele skibssiden.

Inden for disse to hovedtyper kunne skibene imidlertid variere en del så vel i størrelse og armering som i konstruktion, og efterhånden som udviklingen skred frem, blev disse variationer større, således at man senere dels fik orlogsskibe, der havde tre fulde batterier — de såkaldte *tredækkere* — og dels udskillede de mindste fregatter, der kun havde eet åbent, fuldt batteri. Disse mindre fregatter benævntes fra ca. år 1800 *korvetter*.

Allerede omkring 1680 indførtes benævnelsen *snau* (*snov*) for et skib, hvor den agterste mast var en snau-mast, der sikkert bedst kan forklares som en mast med

to ret tætstående undermaster, hvoraf den agterste havde en diameter, der aldrig overskred 20 tommer. På denne agterste undermast kunne kloen til en gaffel og masteringene til et gaffelsejl (mesanen) frit glide op og ned. Den store og uhandige, skråtstillede rå (mesansruen eller sprydet) var her blevet til den mere handige gaffel, og mesansruens upraktiske latinersejl (latinermesanen), der var undersejl på den agterste mast, var blevet til den mere praktiske mesan. Mesansruen og dens latinersejl holdt sig — trods deres uhandighed — alligével helt op til 1780erne i Flådens større skibe, idet dog den forreste trekant af sejlet — d. v. s. foran for krydsmasten — blev skåret bort og erstattet af et stagsejl i denne rignings seneste år.

Benævnelsen *snau* kommer af den franske typebenævnelse *senau* (udt. s'no). Betegnelsen *snaumast* (snovmast) bibeholdtes stadig, selv da den i sejlkrigsskibenes sidste tid reduceredes til et temmelig tyndt spir, der endda som regel ikke nåede helt ned til dækket, og som nu ikke mere anbragtes på et mindre skibs agterste mast, men på agterkanten af et linieskibs eller en fregats fokke- og stormast. På denne *snaumast* blev masteliget af henholdsvis fore- og storegaffelsejl (gaffelaberne) underslået. Fregatten JYLLAND og dens søsterskibe SJÆLLAND og NIELS JUEL var således riggede på denne måde.

Snauerne var i begyndelsen tomastede skibe, der blev forløbere for de senere brigger, men efterhånden kom der tillige tremastede snauer, der nærmest var en slags *letfregatter*, hvilken benævnelse ofte ses anvendt. Under den Store Nordiske Krig og endnu en del år frem i tiden kan man således se det samme *snauriggede* skib afvekslende blive benævnt *snau* og *fregat* (*letfregat*).

Som det vil fremgå af foranstående omfattede typebenævnelsen *fregat* således i 1600- og 1700-årene krigsskibe med eet fuldt batteri. Dette batteri kunne så vel være åbent som helt eller delvis lukket. Såfremt det var

lukket, kunne der ovenover være et åbent eller et delvis lukket lettere batteri, der dog som regel kun strakte sig over en del af skibssiden.

Men — i strid med den oprindelige benævnelse — byggede man også enkelte større fregatter, der havde to fulde batterier — det underste helt eller delvis lukket og det øverste åbent. Fregatten FALSTER tilhørte denne store fregatttype.

Hvis det underste batteri var delvis lukket, kunne der i midten findes en stor åbning, kulen, i hvilken skibets fartøj(er) — barkas og evt. travalje — var anbragt. Som forbindelse mellem bakken og skansen fandtes der da kobrygger på hver side af kulen. På kobryggen kunne i borde være placeret kanoner.

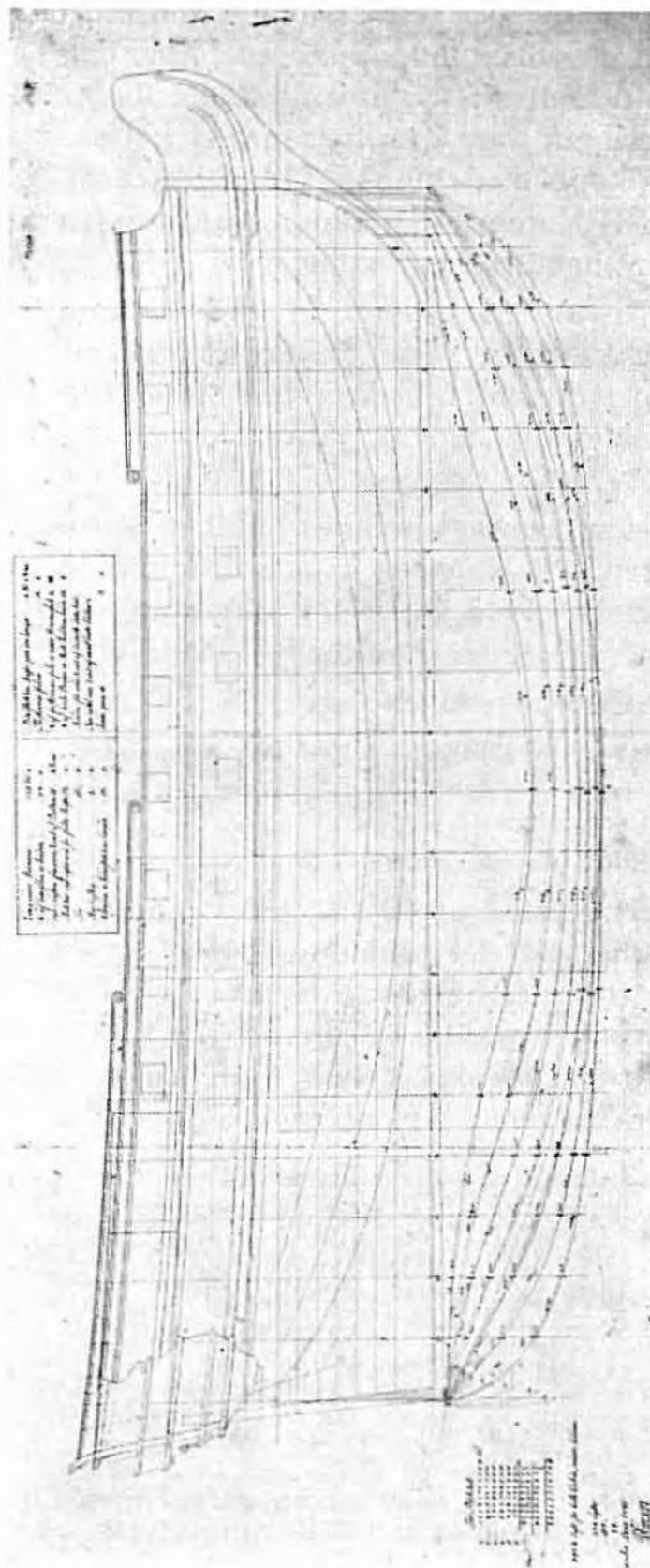
Ligesom i dag omfattede typebetegnelsen fregat således i 1700-årene en rig mangfoldighed af typer uden nogensomhelst klar og koncis angivelse hverken med hensyn til armering eller størrelse.*)

I dette kaos af datidens forskellige »undertyper« af fregatter slår FALSTER som nævnt som repræsentant for den store fregatttype. Til sammenligning skal anføres nogle tal for armeringen og besætningens størrelse i FALSTER og den i beretningen om Marokkoekspeditionen omtalte fregat BLAA HEYREN, den sidste som repræsentant for den mindste type, idet der samtidig henvises til linietegningen af FALSTER og rigningstegningen af BLAA HEYREN:

	Antal kanoner	Besætning
FALSTER	40 (18- og 8-pundige)	307
BLAA HEYREN	18 (4-pundige)	81

Mellem disse to yderligheder fandtes der så naturligvis alle mulige overgangsformer.

*) Benævnelsen *fregat* omfatter som bekendt i dag følgende vidt forskellige typer: *Krydsere* (f. eks. NORFOLK, U.S.A., 5600 tons, 34 knob), *jagere*, *eskortejagere*, *ubådsjagere*, *kanonbåde*, *patruljeskibe*, tidligere *fregatter* og *korvetter* (750 tons, 16—20 knob). I denne henseende er der således her en ganske god overensstemmelse mellem datidens og nutidens typebenævnelser, hvorfor man da også med rette stadig kan tale om *fregatvirvarret*.



Linietegning af fregatten FALSTER.

FALSTER tilhørte i virkeligheden snarere en type, som i England benævntes *50-kanon-skibe*, der i nødsfald kunne indsættes i slaglinien i stedet for linieskibe, og som senere gik over i 1800-årenes fregatter, medens den mindre type med kun eet åbent let batteri, som BLAA HEYREN repræsenterede, udskiltes fra fregatterne og blev benævnt korvetter.

FALSTER var konstrueret af skibsbygmester Andreas Thuresen under kommandørkaptajn Diderich de Thurah som Holmens fabrikmester. Skibet blev sat på stabelen på Nyholm den 22. juni 1741 og søsattes den 29. marts 1742 som *Cronjagten* FALSTER.

Benævnelsen cronjagt betød, at skibet helt eller delvis var bestemt til Kongens brug som en slags kongeskib.*) Allerede i 1743 gav Kong Christian VI imidlertid afkald på skibet, der derefter helt overgik til Flåden.

FALSTER's dimensioner var:

Længde over stævnene	125' 0"
Bredde på tommeret	34' 0"
Dybg. fuldt udrustet — for	17' 0"
Dybg. fuldt udrustet — agter	15' 0"

Armeringen bestod af 40 stk. jernkanoner, heraf 20 stk. 18-pundige på det underste batteri og 20 stk. 8-pundige på øverste, halvåbne batteri (jfr. linietegningen). Besætningen var på 307 mand, der ifølge bemandingsreglement approberet den 8. februar 1743 fordelte sig som følger:

Capitainer	1	Styrmænd	1
Capitain-Lieutenanter ...	1	Over-Chirurg	1
Lieutenanter	2	Chirurg	1
Præster	1	Høibaadsmænd	1
Material-Forvaltere	1	Skibmænd	1
Provians-Forvaltere	1	Quartermestere	5
Skrivere	1	Høibaadsmænds-Mather ..	2
Kahyt-Skrivere	1	Skibmands-Mather	2
Over-Styrmænd	1	Overtømmermænd	1

*) Tidligere fandtes en mindre cronjagt ved navn CRONEN, søsat 1690. Udgik som kongejagt 1715 og overførtes derefter til den Pommerske Flotille. Udgået 1728.

Tømmermænd	1	Bøsseskytter	20
Seilmagere	1	Bagere	1
Kokke og Mather	3	Tømmermandsdreng	1
Bøssesmede	1	Tambourer	1
Bødkere	1	Dreng	10
Ober-Archeliemestere	1	Profosser	1
Under-Archeliemestere ..	1	Matroser	186
Constabler	1	Soldater	50
Constabel-Mather	2		
		Ialt ..	307

Da FALSTER mødte sin skæbne ved Marokko, bestod besætningen af 319 mand, idet der på grund af togtets særlige art og dets længde med mulighed for vakance ved sygdom og død var flere officerer — og tillige søkadetter — om bord. Det oprindelige bemandingsreglement fra 1743 giver dog i hovedsagen et godt billede af besætningens sammensætning. Når drengene står anført før matroserne, skyldes det, at det var lærlinge, der var under uddannelse til mather med senere fast ansættelse for øje. Når der ikke var soldater med om bord, erstattedes de af halvt så mange matroser.

Antallet af bøsseskytter (20) svarede til halvdelen af kanonerne antal, idet der dengang normalt kun var mandskab til betjening af kanonerne i skibenes ene bredside.

I sommeren 1744 udsendtes FALSTER, der tillige var kadetskib, på besejlingstogt (prøvetogt) med kaptajn J. Torbjørnsen som chef. Efter besejlingstogtet krydsede FALSTER fra midt i august til sidst i oktober i Nordsøen »til Cadetternes Øvelse«.

I 1745 blev fregatten under kommando af kaptajn J. H. Reichardt beordret til norden om Skotland at gå til St. Thomas i Vestindien med forseglede ordrer, der først måtte åbnes under Shetlandsøerne. I ordrerne stod, at skibet skulle gå til Marseille for der at afhente justitsråd Hansen og være ham behjælpelig ved underhandlingerne med Algier. FALSTER forblev i Middelhavet og indgik i 1746 i en eskadre, bestående af orlogsskibene OLDENBORG, SYDERMANLAND og DELMENHORST under kommandør Ulrich Adolph

Danneskiold-Samsøe (jfr. side 10, stk. 2). Eskadren ankom til København sidst i oktober 1746.

I 1747 blev FALSTER under kommando af kaptajn J. C. Holst (se noterne side 26) beordret til at konvojere de til Algier med foræringer bestemte skibe (jfr. side 10, stk. 3) og opbringe de kaperskibe fra Salée, som han stødte på. For at undgå stridigheder med engelske orlogsmænd (jfr. side 27—28) skulle kaptajn Holst, når han på udrejsen gik gennem Kanalen med konvojen, ikke føre vimpel og sætte mærssejlene så lavt, at ingen strygning kunne forlanges. Desuden blev der givet ham søpas som armeret kongeligt koffardiskib. På hjemrejsen, når han ingen konvoj havde at tage hensyn til, skulle han derimod føre vimpel og »maintenere den til det yderste«. I december s. å. ankom FALSTER til København.

I 1751 sendtes FALSTER under kaptajn Hooglant til Marokko og mødte her sin skæbne, som der nærmere er berettet om i dette skrift.

Endnu kan nævnes, at i en forestilling af februar 1755 til Kongen fra Collegiet, blev det gjort gældende, at udrustningerne m. v. til »det marokkanske Togt«, som havde kostet Søelaten omtrent 267.000 rd., til dels burde refunderes etaten. I den nævnte sum indgik tabet af FALSTER, »som brændte med fuld Rustning«, med ialt 61.810 rd. og 68 skilling. På den nævnte forestilling bevilgede Kongen i marts s. å. et årligt tillæg på 11.325 rd. til »Eqviperings-Fondet«.

Fregatten FALSTER var det første skib i Flåden af dette navn. Men kun syv år efter ulykken — i 1760 — søsaltes en ny, lidt mindre fregat med samme navn. Senere har en brig (søsat 1810) og en dampkanonbåd (søsat 1873) båret navnet FALSTER.

Marinehistorisk Selskab

blev stiftet den 5. marts 1951. Det er selskabets formål at virke for dansk marinehistorisk forskning — dels ved kildekritiske studier og dels ved en almindelig udbredelse af kendskabet til vor flådes historie. Herunder vil man bl. a. arbejde for oprettelsen af et orlogsmuseum, der skal huse den for alle vinde spredte historiske modelsamling og de mange øvrige værdifulde genstande og maritime minder fra Søværnets forskellige samlinger, der f. t. som hjemløse er opmagasineret under ikke helt betryggende forhold.

Selskabets styrelse består for tiden af:

<i>Jørgen H. Barfod</i> adjunkt, marinehistoriker, selskabets sekretær	<i>Johannes B. Brøndsted</i> professor, dr. phil. direktør for Nationalmuseet
<i>Axel Hansborg</i> landsretssagfører	<i>Honnens de Lichtenberg</i> fuldmægtig, soløjtnant (R)
<i>Sv. Røgend</i> direktør, docent	<i>R. Steen Steensen</i> kommandørkapltajn formand

Selskabets adresse: Marinehistorisk Selskab, Ved
Fortunen 10 A, Klampenborg. Telf.: 87 22 54.